

OPERUM S. MARTINI LEGIONENSIS

CONTINUATIO

SERMONES DE SANCTIS

SERMO PRIMUS.

IN TRANSITU SANCTI ISIDORI

Isidorus vir egregius, natione Carthaginensis, a patre Severiano genitus, Hispalensis Ecclesie episcopus, Leandri episcopi exstitit germanus atque successor sanctissimus. (1) Vir iste beatissimus a pueritia studiis litterarum traditus Latinis, Græcis et Hebraicis litteris instructus, omni locutionis genere formatus, suavis eloquio, ingenio præstantissimus, vita quoque atque doctrina fuit clarissimus. Sic namque de virtute in virtutem proficiens refulsit doctor eximius, ita ut secundum qualitatem sermonis omnibus videlicet Latinis, Græcis et Hebræis, sapientibus ac minus intelligentibus in eruditione existeret aptus, atque incomparabili eloquentia strenuus. Tantæ sapientiæ et doctrinæ atque sanctitatis fuit vir gloriosissimus, ut recte de eo dicatur: *Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo et inventus est justus* (Eccli. XLIV, et L).

(2) Sacerdos nomen habet compositum ex Græco et Latino: et dicitur sacerdos quasi *sacrum dans*. Sicut rex vocatus est a regendo, ita sacerdos vocatur a sanctificando et a sacrum dando. Ex causis quippe duabus quisque efficitur sacerdos magnus: prima videlicet ut bene vivat, secunda ut bene doceat. Quamvis bene vivat doctor ecclesiasticus; tamen, si bene non docet, non est magnus, et quamvis bene doceat, tamen si bene non vivit, magnus omnino non erit. (3) Necessaria est igitur doctrina cum bona vita: nam doctrina sine bona vita doctorem arrogantem reddit, et rursus vita sine doctrina doctorem inutilem facit. Unde Dominus in Evangelio dicit: *Qui solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum; qui autem fecerit et docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum* (Matth. v). In hoc loco regnum cælorum congregatio est electorum. Sæpe Scriptura Ecce-

(1) Sic ms. Tolet. ab Henschenio editum, num. 5 et 42.

(2) Isid. lib. VII *Etym.* cap. 12.

PATROL. CCIX.

A siam fidelium regnum cælorum vocat, quia pro eo quod ad cælestia anhelat, jam in ea Dominus quasi in cælo regnat. Qui ergo solverit unum de mandatis Domini nostri Jesu Christi, id est qui illud opere non impleverit, et docuerit sic homines ut illud impleant, *minimus vocabitur in regno cælorum*, scilicet in congregatione fidelium. Ac si aperte diceret: Qui mandata mea implere neglexerit, et homines ut impleant illa docuerit, *minimus vocabitur*, scilicet in sancta Ecclesia imperfectus erit. De hoc etiam Dominus alibi dicit: *Dicunt et non faciunt* (Matth. XXIII). Sequitur: *Qui autem fecerit*, id est qui opere impleverit mandata mea, et docuerit homines, ut impleant illa, *magnus erit*, scilicet idoneus in sancta Ecclesia. Operibus ergo confirmanda est sacerdotis prædicatio, ita ut quod docet verbo, instruat exemplo.

Bene etiam illud convenit ad confirmandum hoc testimonium quod legitur in Canticis canticorum: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi; uniuscujusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos* (Cant. III). (4) Salomon quippe *pacificus* interpretatur. Quis ergo per Salomonem nisi Christus intelligitur, de quo scriptum est: *Ipse est pax nostra qui fecit utraque unum* (Eph. II). Lectulus Salomonis scilicet Christi sancta Ecclesia est, quia dum a mundanis sollicitudinibus recedit, dum cor ab omni terrena contagione per penitentiam mundare non desinit, dumque toto mentis desiderio ad cælestem patriam tendit, quasi lectulum facti in quo Christus delectabiliter requiescit. Unde ipse amabilius suis discipulis dicit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* (Matth. XXVIII). Et iterum per prophetam dicit: *In ambulabo et ero in illis, et iusti erunt mihi populus, et*

(3) Id. lib. III *Sent.* c. 36.

(4) Gregor. in hunc loc.

ego ero illis Deus (Lev. xxvi). Sexaginta fortes qui lectulum Salomonis ambiunt, praelatos Ecclesiae ostendunt qui eam verbis atque exemplis muniunt, et ab ea hostes visibiles et invisibiles tam orationibus quam praedicationibus repellunt: *Omnes, inquit, tenentes gladios et ad bella doctissimi* existunt. Quid per gladium, nisi verbum Dei figuratur, et quid per manus, quibus gladios tenent, nisi operatio designatur? Quia videlicet dum verbum Dei opere complent quod corde sciunt, magis ac magis semper docti inimicos Ecclesiae sapientia et fortitudine vincunt. Ad bella spiritualia doctissimi sunt, quia prius in se, deinde in sibi subjectis vitia resecare sciunt. Ad bella doctissimi existunt, quia Dei praecipua, quae verbo praedicant, opere perficiunt. Sunt ad bella prudentes atque doctissimi, quia gladio discretionis in se et in aliis subjectis sibi superflua resecant, ac delectabilia hujus mundi. De quibus bene subditur: *Uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos*. Quid per ensen nisi rigorem conversationis, et quid per femur nisi carnis appetitum accipimus? Praelati ergo Ecclesiae qui jam ad virtutum perfectionem pervenerunt, semper ensen super femur suum ferunt, quia rigore conversationis appetitum carnis assidue frangunt, ne hostis quem in nocte hujus mundi pertimescunt, repente veniens, eos debiles ac dissolutos in Dei opere inveniat, et per voluptatis molliem et carnis delectationem facilius se sibi subjectos decipiat, atque ad graviora peccata perducatur.

Ille ergo in regno caelorum, hoc est in Ecclesia vocatur magnus qui ea quae praedicat verbis, bonis implet operibus. Dicatur ergo de beato Isidoro: *Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo et inventus est justus*. Revera magnus, quia opera Dei quae verbis praedicavit, factis implevit (5). Recte utique dicitur sacerdos magnus quem Deus suscitavit Hispaniae novissimis temporibus post tot defectus, credo ad restaurandam antiquorum sapientiam virorum quae praenimia antiquitate pene jam defecerat in humanis mentibus; ne diutius ignorantia ac rusticitate veterasceret populus Christianus. Sic namque plenus charitate et sapientia non abscondit in terra talenta sibi credita, sed in commune omnibus divisit illa, atque ut bonus negotiator Domino reportavit duplicata (Matth. xxv), dum multorum mentes praedicando sollicitavit ad caelestia desideranda (6). Sicut enim Gregorius doctor Petri apostoli successor existit, ita beatus Isidorus Jacobo apostolo successit, quia semen aeternae vitae quod beatissimus Jacobus seminavit, hic doctor egregius verbo praedicationis quasi unus

(5) Ms. Toletan. apud Henschen c. 2, num. 43, circa medium.

(6) Ibid. n. 44, circa finem.

(7) Edit. ibid. *splendidissimus solis radius*. Lampada pro lampades a Pollutione usurpari ait Dufresne, ex nss. codicibus observavit Salmasius... et apud Plautum: *Tene hanc lampadam*. Servuo

A ex quatuor paradisi fluminibus sufficienter irrigavit, atque universam Hispaniam tam exemplo boni operis quam fama sanctitatis velut splendidissima lampada illuminavit (7).

Ezechiel propheta, in visione quatuor animalium, sic ait inter caetera: *Et similitudo, inquit, animalium et aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, et quasi aspectus lampadarum (Ezech. i)*. Per quatuor haec animalia multitudo sanctorum est figurata; aspectus vero eorum carbonibus ignis atque ardentibus comparatur lampadibus, quia quisquis sanctis viris conjungitur, ex eorum imitatione atque doctrina in amore Creatoris accenditur (8). Sed tamen hoc inter carbones et lampades distat, quod carbones quidem ardent, sed ab eo loco tenebras non expellunt in quo jacent. Lampades autem, quia magno flammarum lumine resplendent, diffusas in circuitu tenebras illuminant. Ex qua re notandum est, quia sunt plerique sanctorum ita simplices et occulti, atque in minoribus locis sub magno silentio absconditi, ut vita eorum vix ab aliis posse agnosci. Quid itaque sunt isti nisi carbones, qui etsi per fervorem spiritus ardorem habent, tamen exempli famam non habent, nec in alienis cordibus tenebras peccatorum illuminant, quia vitam suam aliis omnino celant? Sibimetipsis quidem accensi sunt, sed aliis exemplo luminis non sunt. Isti quamvis ardeant igne divinae charitatis, tamen alios non accendunt fama sanctitatis nec verbo praedicationis. Lampades vero longius lucent, et cum in alio loco sint, in alio resplendent, quia quicumque exemplo boni operis et verbo praedicationis refulget, ejus opinio longe lateque ut lampas lucet. Cum autem proximi bona ejus audiunt, per haec ad amorem caelestium bonorum consurgunt. In eo autem quod se per bona opera exhibent, quasi ex lampadis lumine resplendent. Cum ergo sancti viri quosdam juxta se positos quasi tangendo, ad amorem patriae caelestis accendunt, carbones sunt; quando vero quibusdam longe positus lucent, ne in peccatis suis tenebras corrumpant, eorum itineri lampades sunt. Jure ergo lampades appellantur qui et exempla virtutum praestant, et lumen boni operis per vitam et verbum aliis demonstrant. Revera ut lampades resplendent, qui et per amorem Creatoris et per flammam bonae praedicationis de cordibus peccatorum tenebras repellunt erroris. Qui igitur in occulto bene vivit, sed aliis non proficit carbo est, qui vero imitatione sanctitatis in Ecclesia positus, lumen ex se retributionis multis praebet, lampas est, quia et sibi ardet et aliis lucent.

Recte ergo hic beatissimus vir lucenti lampadi

56, in *Append.* Fulgentii hanc vocem usurpat: *O bona lampada, inquit auctor, non quae diligit saeculum, sed quae diligit caelum, et infra: Sunt multi qui diem vocant lampadam.*

(8) Ex Gregor. lib. 1 *Hom. in Ezech.*, hom. 5, n. 6.

comparatur, quia et praesentes et absentes tam verbo praedicationis quam fama sanctitatis illuminabat, eosque ad amorem caelestis patriae accendebat. Congrue siquidem lucernae ardenti comparatur, quia et in amore Dei et proximi ardebat, et de aliorum cordibus tenebras peccatorum effugabat. Quicumque ad eum accedebant, suae assiduitate visionis et usu locutionis, atque exemplo boni operis lumen veritatis accipiebant, et in desiderio aeternae lucis inardescabant.

(9) Illic enim vir beatissimus inter caetera sanctitatis opera quae in Christi Ecclesia sapienter egit, malignam Acephalitarum haeresim confudit atque destruxit qui in Christo duas substantias negantes, unam in ejus persona naturam praedicabant, dum illum non verum Deum ac Dei Filium, sed tantummodo purum hominem fuisse asserebant. Gregorio namque praefatae haeresis antistite superato, et sanctarum testimoniis Scripturarum auctoritate convicto docuit duas in Christo fuisse naturas, divinam scilicet et humanam. Divinam, qua Deo Patri semper est coaeternus et coequalis; humanam, qua pro nostra salute temporaliter fieri dignatus est Filius hominis, id est Virginis.

Et quid de illius sanctitate atque sapientia dicam? Nimirum humana lingua ad plenum narrare non sufficit quanta bona Deus per eum Ecclesiae suae contulit, quamque utilis ignorantibus ac senescenti mundo fuerit, dum in Chronica sua aetates saeculi et temporum series aperuit. *Chronica* Graece, Latine *series* temporum appellatur. *Chronos* enim Graece, *tempus* interpretatur Latine. Temporum igitur series et saeculi aetates nescienti populo aperuit, sacrorum jura ostendit, sacerdotibus ecclesiastica officia et gradus cunctorum ordinum exposuit, regibus et principibus leges instituit, iudicibus avaritiam interdixit, civibus et cunctis domesticis fidei populis disciplinam Christianae re-

(9) Ms. Tolet. n. 43, apud Henschen.

(10) Ibid., n. 44.

(11) Si nomen regis Suintillae manu infida et recentiori (et abs dubio post scriptum Salmanticense exemplar quod habet Suintilla) nostro ms. non fuerit appositum, recte coaptabantur tempus regis et annus obitus Isidor. 622, seu aera 660. Sed quoniam ms. Tolotanus eum habeat errorem in assignanda aera et postea sub rege Cintilla seu Cintillano dicat obisse Isidorum, non ambigimus nostrum ms. eodem errore laborasse quem sanare voluit corrector. Hallucinatum dicimus auctorem seu exscriptorem codicis Toletani, cum asseruerit annum mortis S. Isidori esse sexcentimum vicesi-

ligionis insinuavit; ad ultimum vero sedium, regionum, locorum, omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas, et quaeque obscura atque ab humanis mentibus fere jam renotata, scribendo patefecit (10). Floruit sapientia et sanctitate temporibus Mauricii et Phocae imperatorum, sub Recaredo rege Gothorum. Fuit enim in eleemosynis largus, hospitalitate praecipuus, corde severus, in sententia verax, in iudicio justus, in praedicatione assiduus, in exhortatione letus, in lucrandis Deo animabus studiosus, in expositione Scripturarum cautus, in consilio providus, in habitu humilis, in mensa sobrius, in oratione devotus, honestate praecclarus, omni bonitate conspicuus. Praeterea Pater exstitit clericorum, consolator morientium, tutamen pupillarum ac viduarum, levamen oppressorum, defensor civium, persecutor haereticorum, malleus superbiorum. Et quid amplius dicam? Speculum omnium bonorum factus est mundo, et ideo, ut credimus, jam sine fine regnat cum Christo. Obiit tempore Heraclii imperatoris, et Suintillae (11) Hispaniae regis, illius videlicet Heraclii qui crucem Dominicam quam impius rex Coeroe asportaverat, loco suo Hierosolymis restituit atque exaltavit. Dormivit autem beatus Isidorus cum patribus suis aera 655. Sana doctrina sanoque consilio praestantior cunctis, et copiosus operibus charitatis, sepultusque est in senectute bona. Intererea, fratres charissimi, dignum est ut hunc sanctissimum confessorem attentius exoremus, quatenus pro nobis miseris peccatoribus, qui adhuc in periculis animarum nostrarum constituti sumus, apud Deum intercessor existat assiduus, ut ejus sacratissimis meritis et precibus post hanc vitam ad societatem electorum Dei pervenire possimus. Ipse praestante qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

num secundum; jam enim omnes consensere n. sexcentesimo trigesimo sexto, nisi auctoritate redempti clerici sive archidiaconi ejusdem S. praesulis, S. Braultionis et S. Ildephonsi. Sed non mirum praefatum auctorem seu exscriptorem in illum errorem lapsum; nam ita misere caecutivit hac in re, ut primum dicat defunctum Isidorum temporibus Cintillani, postea eum floruisse usque ad Sisenandum, et statim illum obisse temporibus Suintillani aera 660, novem videlicet annis antequam Sisenandus regnare inciperet, et quatuordecim antequam Cintillanos; quod miramur haud Heuschenidam adnotasse.

SERMO SECUNDUS.

DE SANCTO JOANNE BAPTISTA.

Isaias propheta vir nobilis et plenus Dei gratia, cujus tanta fuit sanctitatis et vitae excellentia, ut unam tantum cilicinam indueretur tunicam, qua

etiam postmodum abjecta pro peccato populi saeco operiretur membra (*Isai* xxi); qui etiam apertius quam caeteri Christi et Ecclesiae praedicaudo sacra-

nicata, potius evangelista dicendus est quam propheta, in lectione hodierna Spiritus sancti inflammatus igne, ait inter cætera: *« Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei (Isai. XLIX), et reliqua. Licet, fratres charissimi, hæc verba Isaïæ prophætæ specialiter ad solum Christum pertineant, tamen quia Christus caput est Ecclesiæ, et Ecclesia, id est omnes fideles Christi corpus sunt, ista quæ de capite, id est de Christo, dicta sunt, etiam membris non incongrue, imo apte convenire possunt. Igitur ea quæ proposuimus repetamus: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Hoc de Christo dictum fuisse manifestum est quando Gabriel archangelus de partu virginali dixit Joseph: Et vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum (Matth. 1). Hoc etiam beato Joanni quasi uni ex membris Christi electo satis convenire prædocet Elisabeth sancta, quæ intra uteri sui claustra eundem filium suum in adventu Salvatoris exsultasse testatur, loquens ad beatissimam Mariam: Ecce ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo (Luc. 1). Hoc etiam præstendit idem archangelus Gabriel, qui cum antequam nasceretur, nomen ejus et vitam prænuntiaret, de magnitudine virtutis ejus addidit dicens: Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ. Vere hic omnium exstitit parvulorum beatissimus qui intra materna adhuc viscera inclusus, Salvatore mundi adesse, etsi necdum lingua poterat, Spiritu sancto repletus, prophætico gaudio demonstrabat (12). » Etiam illud bene Joanni convenit, quod Jeremias vaticinando ait: Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de ventre sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te (Jer. 1).*

Sequitur: *Et posuit os meum quasi gladium acutum (Isai. XLIX).* Os Dei Patris proprie et principaliter Christus est per quem Deus Pater huic mundo manifestatus est. Unde idem Dominus noster Jesus Christus in Evangelio Deo Patri loquitur dicens: *Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi (Joan. XVII).* Os et Christi Joannes exstitit, qui Christum terris prænuntiavit. Os etiam Christi sancti apostoli fuerunt, qui Christum gentibus prædicaverunt: *Et posuit os meum quasi gladium acutum.* Gladius acutus Christus est, quia *spiritu oris sui interficiet impium (Isai. XI).* De hoc gladio dicitur in Evangelio: *Non veni pacem mittere, sed gladium (Matth. X).* Ac si diceret: Veni malos a bonis segregare, et filios a parentibus separare. Veni, inquit, *separare hominem a patre suo, et filiam a matre sua, et nurum a socru sua et odio mei nominis erunt, inimici hominis domestici ejus (ibid.).* Quid tamen sit iste gladius, evidenter exponit Apostolus: *Gladium, inquit, Spiritus accipite, quod est verbum Dei (Eph. VI).* Gladius

A Spiritus sancti, id est quem dat Spiritus sanctus. Est enim verbum Dei bis gladius acutus, docens de temporalibus et de æternis: illis consolationem in veteri testamento tribuens, istis perfectionem in novo promittens, et in hoc mundo quæcunque percutit, dividens. De hoc etiam gladio Joannes in Apocalypsi scripsit dicens: *De ore Filii hominis, id est Christi, gladius ex utraque parte acutus exibat (Apoc. I),* videlicet de ore prædicantium, quia sancti doctores os Christi sunt, sicut Joannes, sicut apostoli, et sicut cæteri prædicatores. Ab eis ergo secreta Christi aperientibus gladius ex utraque parte exibat acutus, id est sermo divinus; quia sicut gladius separat animam a corpore, ita sermo divinus separat hominem a mundano et carnali amore. De ore Christi gladius bis acutus exibat, sciendens corporalia et spiritualia vitia, vel secundum novum et vetus testamentum, vel secundum litteram et spiritum, vel secundum divinitatem et humanitatem. Aliter: Gladius ex utraque parte acutus tam prædicantis quam audientis vitia ressecans, de quo gladio legitur in Psalmo: *Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime (Psal. XLIV);* congrue prædicator ecclesiasticus super femur gladio jubetur esse accinctus, ut in aliis vitia ressecaturus, prius in seipso studeat refrenare fornicationis motus. Quicumque ergo in aliis vitia cupit emendare, prius in se debet superflua ressecare, sicut Paulum apostolum legimus dixisse: *Castigo corpus meum et in servitatem redigo; ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar (I Cor. IX).* Unde Dominus dicit in Evangelio: *Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicias, ut educaas festucam de oculo fratris tui (Matth. VII).* Unde etiam Paulus apostolus ait: *Qui alium doces, te ipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mæchandum, mæcharis (Rom. II).* Et Dominus in Psalmo: *Tu qui odisti disciplinam, et projecisti sermones meos retrorsum: quare enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? (Psal. XLIX).*

B Heu mihi misero qui ab oculis meis trabes gravissimas non ejicio, et in oculis fratrum meorum festucas parvas considero! Me ipsum a peccatis gravissimis non emendo, et fratres meos de levissimis culpis reprehendo. Tamen vos monco, fratres dilectissimi, ut propter iniquitates et infinitas negligentias meas non vos pigeat audire verba Spiritus sancti, quia Dominus prædicatoribus dicit: *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri loquitur in vobis (Matth. X).* Nolite ergo verba Dei quæ a me audistis despiciere, sed ea quantocius bonis implere operibus festinate. Ad ea ergo quæ proposuimus, redeamus.

C Idcirco beatus Joannes ut seipsum præberet formam doctrinæ ecclesiasticis prædicatoribus, prius studuit implere bonis operibus ea quæ postmodum

(12) Quæ ansulis includimus, verba sunt S. Maximi, homil. 4, in die nativitatis Joannis.

erat aliis prædicaturus, ne de aliqua culpa reprehenderetur ab auditoribus. Inde est etiam quod carnem suam cum vitiiis et concupiscentiis crucifigebat, deserta loca inhabitabat, sacerdotum delicias contemnebat, corpus suum asperrimis indumentis donabat, zona mortificationis lumbos præcingebat, nec vinum nec siceram, nec omne quod inebriare potest bibebat, modico et tenui contentus cibo; divitias hujus mundi perfecto despiciebat. Sic prius semetipsum castigans rigore virtutis, ut increpaturus mala perfidæ gentis nullam haberet reprehensionem in vestibus vel in epulis; unde recte posset reprehendi ab aliis. Deinde securus ac Dei gratia roboratus increpat populum de suis pravis actibus. *Genimina, inquit, viperarum, quis ostendit vobis sugere a ventura ira? Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quare? Quia jam securis ad radices arboris posita est. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur (Matth. iii).* Ille dignos pœnitentiæ fructus facit qui quanto gravius delinquit, tanto laboriosius in acquirendo fructum bonorum operum desudare pœnitendo non desistit. Tanto enim quisque majora debet lucra bonorum operum quærere per pœnitentiam, quanto majora sibi in seipso intulit damna per culpam.

Iterum subjungit dicens: *In umbra manus suæ protexit me (Isai. xlii).* In umbra manus Dei Christus specialiter protectus exstitit, quia vilitas carnis divinitatis potentia tecta fuit, sicut angelus ad gloriosissimam Virginem nuntiando ait: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. i).* Hæc divinitatis potentia ita beatissimam Virginem contra vitiorum æstus obumbravit, et interius exteriusque virtutibus roboravit, atque in tantum in exterioribus eam actibus debilitavit, ut nunquam eam nec in cogitatione, nec in locutione, nec in actione peccare permiserit. Unde beatus Augustinus dicit: « Cum de peccatoribus aliqua disputo, hanc solam beatissimam Virginem, et eum qui ex ea natus est, sine peccato esse affirmo (13). » Bene etiam beatus Joannes Baptista protectus fuisse non dubitatur gratia virtutis Dei, quia nec in prosperis nec in adversis poterat vinci, tanquam ejusdem gratiæ clypeo munitus inexpugnabili. Non cum prospera elevabant, nec adversa frangebant, testimonio Veritatis approbante, quæ eum laudando asserebat, arundinem vento agitatam non esse (Matth. xi). Unde idem Joannes non immerito Dei gratia interpretatur.

Sequitur: *Posuit me sicut sagittam electam (Isa. xl).* In hoc autem quod sagittam electam dicit, Deum plurimas habere sagittas ostendit. Sed tamen de multis specialiter Christus specialiter una sagitta electa est; sicut de plurimis filiis singularis et unigenitus filius est. Hac sagitta in Canticis canticorum sponsa vulneratam se commemorat, dicens: *Vulnerata charitate ego sum (Cant. ii).* Cæteræ

A vero sagittæ Domini prophetæ et apostoli sunt, qui per totum mundum discurrunt, de quibus in Psalmo canitur: *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent in corda inimicorum regis (Psal. xlii).* Et iterum: *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorii (Psal. cxi).* Idem sagittæ significant in sacris Scripturis quod et gladius; nam sagittæ dicuntur prædicationes sive Dei sermones. Sed in hoc sagitta et gladius distare videntur, quia gladius prope ferit, sagittæ vero longius emittuntur. Sic ergo incomprehensibilis Dei potentia demonstratur, quam nullus potest vitare, sive positus sit longe, sive prope. Istæ sagittæ sunt acutæ quia penetrant usque ad divisionem corporis et animæ. Unde dicit Apostolus: *Vivus est sermo Dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque et medullarum, discretor cogitationum et intentionum cordis (Hebr. iv).* Vere sermo Dei efficax est et vivus, id est Dei Filius quem mortuum esse putat infidelis populus, omnia facit quæcumque minatur; et est penetrabilior omni gladio ancipiti, quia non membra tantum penetrans sicut materialis gladius, sed etiam propriæ virtutis ictu pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus. Sæpe in divinis Scripturis anima ponitur pro vita, unde est illud: *Qui amat animam suam, perdet eam (Joan. xii).* Ac si diceret: *Qui amat præsentem vitam, perdet æternam.* Ideoque in hoc loco per animam vitia carnalia accipiuntur, quæ actu corporis sunt, ut est luxuria, furtum, rapina, et cætera quæ ad actus corporis referuntur. Per spiritum vero spiritualia intelliguntur vitia, scilicet superbia, cupiditas, invidia et cætera quæ ad mentem pertinent. Est igitur sermo ille pertingens usque ad divisionem compagum et medullarum. Ac si diceret: *Est discretor cogitationum et intentionum cordis.* Per compages enim cogitationes accipimus quæ sibi invicem compaginantur. Per medullas vero secretissimas et magis intimas intentiones cordis intelligimus. Has ergo a se invicem divinus sermo dividit, cum qualis sit cogitatio et qualis intentio discernit. Sæpe namque bona sunt quæ cogitantur, sed mala intentione. Sæpe vero aut bonum aut malum cogitamus, sed in his sermo divinus non errat ut bonum pro malo, aut malum pro bono accipiat. Est ergo divinus sermo discretor cogitationum et intentionum quia subtilitate cognoscit quid quisque agat et quo animo agat. Unde Psalmista ait: *Scrutans corda et renes Deus (Psal. vii).* In corde sunt cogitationes et in renibus delectationes. Deus igitur scrutatur corda quia scit ea quæ unusquisque cogitat: scrutatur etiam renes, quia cognoscit in quo quisque maxime delectatur, sive in castitate, sive in luxuria. Non immerito etiam Joannes sagitta electa est, quia non solum cum cæteris sanctis ante mundi constitutionem per Christum electus est, sed etiam ad

(13) De natura et gratia, contra Pelagianum, 42.

ipsum conceptum ab angelo est prænuntiatus, et in utero matris a Christo salutatus et sanctificatus atque electus non dubitatur. « Adeo enim, sicut beatus Maximus asserit, in eo specialis electio præfuit, ut ante mereretur annuntiare Dominum, quam nascendi haberet iditium, vel loquendi acciperet officium (14).

De hoc etiam beatissimo viro Dominus dicit in Evangelio: *Erat lucerna ardens et lucens* (Joan. v); ardens videlicet amore, lucens sermone. Plenus dilectione Dei et proximi ardebat, plenus Spiritu sancto sermone prædicationis lucebat. Per dilectionem Dei ardebat cœlestia desiderando, per dilectionem proximi lucebat bona prædicando. Per charitatem Dei terrena despiciendo ad cœlestia anhælabat, per charitatem proximi verbo exhortationis mentes hominum illuminabat. Per charitatem Dei in hoc mundo corpus proprium mortificabat; per charitatem proximi mala increpando, adventum Filii Dei annuntiando, corda hominum ad cœlos erigebat. Tamen, fratres charissimi, Joannes Baptista non ostendebat splendorem suarum virtutum in domo parentum, sed foris in conspectu populorum; nec lucebat in domo sed in publico. Comparemus ergo eum, si placet, lapidi Chalcedonio. Lapis Chalcedonius in numero duodecim pretiosorum lapidum quibus Jerusalem cœlestis civitas Regis magni fundatur atque ornatur, ponitur tertius (Apoc. xxi). Illic lapis, ut fertur, non lucet in domo, sed sub dio, hoc est sub aere, id est sub claritate Dei foris in aperto. Dicitur enim splendorem emitte-
 re quasi pallentis atque ardentis lucernæ. In hoc igitur quod non lucet in domo significat eos qui sua bona opera faciunt in occulto, sicut ait Dominus in Evangelio: *Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua* (Matth. vi). In eo autem quod hic lapis Chalcedonius non lucet in domo sed foris in aperto, significat illos qui aliqua inevitabili cogente necessitate ad publicum exeunt, et ibi volendo nolendo

(14) Hom. 1, in die Nativit. Joan.

A quasi coacti proximis suis bona sua opera ostendunt. Unde scriptum est: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est* (Matth. v). De quorum numero iste vir beatissimus existit, quia quandiu in domo parentum suorum habitavit, bona opera sua metu elationis occultavit. Postquam autem ad prædicandum foras exivit, omnem provinciam, imo omnem Ecclesiam illuminavit et viam Domino præparavit, atque hominum mentes de terris ad cœlos sublevavit.

B Fratres charissimi, dum beati Joannis Baptistæ virtutes ad memoriam reducimus, necesse est, ut nosmetipsos interius exteriusque consideremus, et ut peccata nostra quotidianis lacrymis lavemus. Ideo ante oculos nostros proposuit Deus sanctorum Patrum exempla, ut nos sequendo eorum vestigia, Spiritus sancti adjuti gratia, possumus promereri æterna gaudia. Nulla igitur jam ignorantia nos a peccato excusat, quia et lex Dei aures nostras quotidie pulsat, et sanctorum Patrum exemplum indesinenter nos ad bene operandum invitat. Jam ergo « vox turturis audita est in terra nostra (Cant. ii), » id est vox apostolorum et sanctorum Patrum prædicantium, nosque ad bene vivendum verbis atque exemplis admonentium. Igitur, fratres dilectissimi, orandus est Deus, ut virtutes quas suis sanctis præparavit ad coronam, nobis sint ad profectum et non ad prænam. Proficient autem ad profectum nostrum, si tot et tanta imitari voluerimus exempla virtutum. Oportet ergo nos, charissimi, cum omni devotione Deum exorare ut per intercessionem beati Joannis Baptistæ ipse nos faciat se ipsum timere et diligere, atque in omnibus sua præcepta custodire, et post obitum nostrum ad cœleste regnum pervenire, qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO TERTIUS.

IN ASSUMPTIONE SANCTÆ MARÆ.

Maria Virgo assumpta est ad ætherenm thalamum, in quo Rex regum stellato sedet solio. Maria est illuminatrix dicta pro eo quod æternæ lucis est porta, per quam sedentibus in tenebris et umbra mortis lux est exorta, Illa enim genuit æterni Patris Filium, qui *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. i). Maria etiam *stella maris* interpretatur, quia per eam hoc mare magnum et spatiosum, id est præsens sæculum illuminatur, et in eo navigantibus nobis ab ea portus æternæ

D quietis ostenditur. Ipsa enim quasi stella clarissima humanum genus illuminavit, eique inter tenebras ac procellas hujus fluctivagi maris viam rectam monstravit per quam ad littus perpetuæ stabilitatis pervenire potuit. Maria etiam Syra lingua nuncupatur *Domina*. Et satis pulchre dicitur domina, quia per Dominum quem genuit, domina est in cœlo et in terra. Congrue in cœlo et in terra dicitur domina quia omnia Christo famulantia cum omni devotione ac reverentia sunt illi subjecta. Revera

domina et in cœlo et in terra, quia ab initio figuris et ænigmatibus est præsignata a patriarchis et prophetis, revelante Spiritu sancto, prænuntiata. Ab ipsa etiam nativitate a sanctis angelis est custodita et comitata ac venerabiliter salutata. Præterea a Deo Patre gloriosissime est veluti sponsa obumbrata ac donis cœlestibus ditata, et a Spiritu sancto illuminata ac repleta, atque a Jesu Christo Filio ejus integritate perpetuæ virginitatis dicata et consecrata, ab evangelistis vero ostensa atque monstrata. Joannes etiam evangelista cui eam Christus de cruce commisit (*Joan. xix*), illum usque ad finem vitæ custodivit, eique in necessitatibus fideliter ac devote ministravit, atque eam ut credimus post dormitionem in mausoleo quod est in vallis Josaphat medio composuit ac decenter collocavit.

Mausolea sunt sepulcra seu monumenta regum, dicta a Mausoleo rege Ægyptiorum (15). Post mortem vero hujus Mausolei regis uxor ejus regina super corpus ejus construxit sepulcrum nimæ magnitudinis et miræ pulchritudinis, in tantum ut omnia pretiosa monumenta regum atque principum in partibus Orientis mausolea nuncupentur ex nomine Mausolei regis. Impletum ergo videntur quod hinc sacratissimæ Virginis Mariæ Gabriel prædixit archangelus : *Ave, inquit, Maria, gratia plena, Dominus tecum (Luc. 1)*. Vere in Maria gratia plena, cui tam devote, sicut jam supra diximus, cœlestia ministrabant ac terrestria. Vere in Maria gratia plena fuit, per quam æterni Patris Filium generare potuit, et universam pravitatem hæreticorum, magorum, atque philosophorum interemit. Talibus ergo decebat hanc augustissimam Virginem oppignorari, id est ditari muneribus, ut esset gratia plena et ut reverenter ei obsequia exhiberentur angelica, quæ dedit cœlis gloriam, terris Deum, pacem refudit, fidem gentibus, finem vitæ ordinem, moribus disciplinam. Cœlis gloriam dedit quando angelus Christum pastoribus nuntiavit et statim angelicus chorus in excelsis Deo gloriam cecinit, atque in terra pacem hominibus bonæ voluntatis redditam esse nuntiavit (*ibid.*); Deum terris dedit, quia nobis genuit Filium Dei omnipotentis, qui nos suo pretioso sanguine de manu inimici redemit, atque a periculo æternæ damnationis liberavit; pacem refudit quia homines Deo reconciliavit, et angelos ad pacem hominum revocavit; dedit fidem gentibus, quia homines qui ignorando verum Deum longo tempore servierant idolis, per ejus partum conversi sunt ad fidem et cognitionem sui Creatoris; dedit etiam finem vitæ, quia per baptismum et mysterium sacratissimi corporis Christi fideles populi absolvuntur a vinculis tam originalis quam actualis peccati, ita duntaxat ut deinceps abrenuntiant operibus diaboli, et ut fideliter colla subjiciant suavi jugo servitutis Christi;

atque vitæ ordinem dedit, quia Christus Ecclesiam suam ordinavit atque præpositos instituit, et minoribus majoribus obedire præcepit. Unde Paulus apostolus dicit : *Quæcunque ordinata sunt, a Deo ordinata sunt, et : Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit (Rom. xiii)*. Moribus disciplinam dedit, quia Christus qui ex ea natus est, peccantibus poenitentiam imposuit; ut, qui post baptismum sese peccatis et vitiis subdidit et vestem innocentie inquinavit, rursus per puras orationes et lacrimas atque jejunia et per cætera bona opera suorum veniam peccatorum consequi possit. Unde ipse Dominus per prophetam dicit : *Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat (Ezech. xviii)*. Vere in hac nobilissima Virgine fuit gratia plena, per quam tantæ et innumerabilia bona accepit sancta Ecclesia. Quibus igitur eam laudibus digne possumus honorare per quam æternæ salutis pignus meruimus accipere? Aut quas ei gratias referre valebimus per cujus partum cœlestis regni aditum invenire potuimus? Aut quid nos in ejus tentamus dicere laudibus quæ divinis est et angelicis laudata et glorificata præconiis excellentius? Nimirum humanus sermo laudes explicare non valet verbis hujus sacratissimæ atque gloriosissimæ Virginis, maxime cum nec vita concordet, nec facundia suppeditet, nec scientia abundet. Procul dubio pavet cœlum, stupet terra, ignorat ratio, mens non capit humana, quin etiam miratur omnis creatura quod ei per Gabrielem archangelum annuntiatur et quod in ea per Christum adimpletur.

Unde in Canticis canticorum Spiritus sanctus ex persona supernorum civium in ejus ascensione admirans ait : *Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, et thuris? (Cant. iii.)* Ascendebat ergo per desertum hujus mundi quasi virgula fumi, quia nimirum gracilis erat et delicata, atque extenuata cœlestibus disciplinis, sciicet abstinentia, jejniis, vigiliis atque orationibus; quia ejus conversatio jam non erat in terris sed in cœlis; Spiritus sanctus admirasse dicitur, dum hæc beatissima Virgo super choros angelorum exaltatur; desertum dicitur derelictum. Recte ergo per desertum ascendebat, quia jam præsentem mundum tota mente deserebat, et ad cœlestem patriam cum omni devotione anhelabat, terrena contemnebat, omne desiderium suum in cœlum erigebat, et quia in infimis nihil quod ei dulce esset conspiciebat, totum cor ad superna amanda convertebat, censum mundi cum omni cupiditate noxia despiciebat, atque ad invisibilia tendebat. Sic nimirum per desertum ascendebat, quia tota intentione mundum deserebat. Bene ergo sicut virgula fumi dicitur ascendisse, quia odorem bonæ famæ, et exemplum perfectionis reliquit sanctæ Ecclesiæ. Omnes enim quoscumque poterat, ad suum exemplum vivere cogebat, et ut terrena despicerent, et

(15) Ex B. Isidor, lib. xv *Etym.*, c. 11.

cœlestia diligenter, admonerat. Suadebat præcipue virginibus integritatem mentis et corporis conservare, ac mortalis naturæ lenociniâ vitare, et Christum cum accensis bonorum operum lampadibus usque in diem mortis suæ fideliter expectare. In tantum igitur suavissimus odor perfectæ conversationis manabat ex ea, ut innumerabilis utriusque sexus multitudo ejus sequeretur vestigia, et nuptiarum copulatione postposita, ac propagatione filiorum despecta, Jesu Christo cœlesti sponso ejus sacratissimis admonitionibus fieret devota.

Sequitur : *Sicut virgula fumi*, inquit, *ex aromatibus myrrhæ, et thuris* (Cant. III). Et notandum quia fumus iste ex aromatibus myrrhæ et thuris dicitur esse. Myrrha quippe corpora mortuorum condiuntur, ne putrescant, thura vero in thuribulo accenduntur ut odorem emittant. Hæc igitur gloriosissima Virgo, dum carnem suam a putredine vitiorum mortificabat, dum omnes mundi voluptates per continentiam abnegabat, morituro corpori quasi myrrham adhibebat, et ut post mortem ab æterna corruptione sanum permaneret, summopere satagebat. Dum vero a cordis cubiculo omnes superfluas cogitationes abiciebat, quasi thuribulum coram Deo faciebat, in quo dum per dilectionem Dei et proximi virtutes congregabat, quasi carbonem ignis in thuribulo coaptabat, in quo semetipsam igne charitatis in conspectu Dei incendebat. Dumque ferventes et mundas orationes ad Deum emittebat, quasi fumum aromatum ex thuribulo educerat, quo suave coram Deo redolebat, et proximos quosque ad amorem Dei per bona exempla excitare non cessabat.

Rursus de ea in eisdem Canticis Spiritus sanctus admirans ait : *Quæ est ista, quæ ascendit quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* (Cant. VI.) Mirabantur sanctorum animæ præ gaudio, quænam esset quæ etiam angelorum dignitatem vinceret. *Quæ est ista*, inquit, *quæ ascendit, quasi aurora consurgens*; quia videlicet Virgo semper Maria, relictis tenebris corruptionis, in suo ascensu rutilabat novitate incorruptionis ac perpetuæ immortalitatis. *Pulchra ut luna*, imo pulchrior quam luna; quia luna aliquando crescit, aliquando vero decre-

scit. Hæc autem sine defectu corruptionis tenebras sanctæ Ecclesiæ illuminat, et in ea æternæ beatitudinis claritas perseverat. Bene etiam ut sol dicitur electa, quia ipse eam elegit sol justitiæ, ut nasceretur ex ea. Unde dicit David propheta : *In sole posuit tabernaculum suum* (Psal. XVIII), In sole, hoc est in hac beatissima Virgine aptavit thalamum A suum. Terribilis esse perhibetur ut castrorum acies ordinata, quia in ascensione sua ex omni parte angelicis choris erat circumdata, et electorum spiritibus hinc inde comitata. Credimus hodierna die omnem cœlorum militiam cum agminibus angelorum festive obviam huic beatissimæ Genitrici Dei Mariæ advenisse, atque eam immenso lumine circumfulsisse, et usque ad thronum sibi ante mundi constitutionem a Deo prædestinatum cum laudibus et canticis spiritualibus perduxisse. Nulli ergo dubium sit, tunc in assumptione tam præclaræ Virginis omnem cœlestem Jerusalem ineffabili lætitia exultasse, atque inæstimabili charitate jucundatam esse, ac de societate illius cum omni gratulatione jubilasse. Etiam quantum datur intelligi, ipsemet Jesus Christus ei gratulabundus ac festivus occurrit, eamque secum in paterna gloria collocavit.

Interea, fratres charissimi, dignum est, in quantum divina largiente gratia possumus, ut nosmetipsos bonis coaptemus moribus, et ut penetrabilia cordium nostrorum a peccatis et vitiis emundemus, quatenus Deum in hac solemnitate semper Virginis Mariæ decenter laudare possimus; quia iter nostræ salutis in Dei consistit laudibus. Unde in Psalmis dicit sermo divinus : *Sacrificium laudis honorificabit me* (Psal. XLIX). Videlicet sacrificium contriti cordis et casti corporis; sacrificium mundæ mentis ac puræ laudis honorificat Deum. *Et illic iter, quo ostendam illi Salutare Dei* (ibid.). Per istud iter non ambulatur pedibus, sed bonis moribus; istud iter non perficitur gressibus corporis, sed operibus bonis; istud iter sic perficitur, ut corpus exerceatur in sanctis actionibus, et ut mens sit devota in Dei laudibus. Gloriosum iter, quod perducit laudantem ad cœli terræque Creatorem. Gloriosa semita, quæ perducit hominem ad æterna gaudia. Sed tamen, dilectissimi, iter istud nullatenus possumus invenire, nisi Deus illud nobis dignatus fuerit ostendere. Oportet igitur nos cum omni instantia Deum exorare, ut iter suæ laudis nobis dignetur demonstrare, per quod ad ipsum poscimus pervenire. Sed quia meritis indigni sumus impetrandi quod possumus, hujus gloriosissimæ Reginæ cœlorum ac terræ auxilium flagitemus, ut illius sacratissimis adjuti precibus per iter laudum ad cœleste regnum mereamur pertingere, ipsumque de quo loquimur, Salutare Dei in gloria Patris regnantem, videre; ipso præstante, qui cum eodem Patre, et Spiritu sancto in Trinitate perfecta vivit, et regnat Deus per infinita sæculorum sæcula. Amen.

SERMO QUARTUS.

II IN NATIVITATE SANCTÆ MARIE.

Catalogi mansiones filiorum Israel, quæ a prima usque ad ultimam numerantur, simul quadraginta duæ sunt. Per has mansiones festinavit Hebræus de terra Ægypti exire, et ad terram promissionis pervenire. Per has etiam figuraliter Christianus debet currere, qui de Ægypto, hoc est de præsentis sæculo, cupit exire, et ad terram promissionis, id est ad cœlestem patriam pervenire. Nec mirum videatur, si sub illo numeri sacramento perveniamus ad regna cœlorum, sub quo etiam numero Dominus et Salvator noster typice ab Abraham patriarcha pervenit ad Mariam Virginem, quasi ad Jordanem, quæ pleno gurgite fluens, Spiritus sancti gratia redundavit. Has utique mansiones Matthæus evangelista figuraliter in Evangelio suo demonstrat, cum enumerando a patriarcha Abraham usque ad Christum, quadraginta duas generationes fuisse, narrat (*Matth. 1*).

Per has ergo quadraginta duas generationes ab Abraham quasi per tot mansiones recta linea per David descendens Christus ad Mariam venit, cum pro nostra redemptione in ea incarnari voluit. Regali ergo ex progenie Maria exorta refulget, cujus precibus nos adjuvari mente et spiritu devotissime credimus. Ideo semper Virgo Maria ex regali progenie scribitur, quia de stirpe regis David orta fuisse perhibetur. Ex regali prosapia descendit, quia veram de stirpe David originem duxit. Per humanam naturam ex regali progenie exstitit, sed per gratiam Deus eam sibi in filiam adoptavit. Secundum carnem de semine regio fuit nata, sed per adoptionem Dei altissimi est filia. Ex se ipsa Christus Deum et hominem genuit; sed tamen Christus eam creavit. Est igitur mater, et filia; mater, quia verum Deum et verum hominem genuit; filia, quia illam Deus, ut ex ea nasceretur, creavit.

Nobilis est ex progenie terreni parentis, sed longe est nobilior per gratiam Dei omnipotentis. Quasi filia regis David gloriosa est electa, sed multo est gloriosior, quia a Deo est electa. Nobilis est parentibus, sed tamen nobilior est moribus; nobilis est genere, sed nobilior sanctitate. Quære? Quia ab infantia, divina præveniente gratia, cœpit despiciere terrena, et amare cœlestia. Ab exordio nativitatis suæ dono illuminata supernæ gratiæ, studuit visibilia contemnere et invisibilia quærere. Deum cum dilectione timebat, eumque cum timore diligebat; os suum a superfluo sermone restringebat, delicias ciborum respuebat, visus hominum fugiebat, seipsam in vultu et habitu magis Deo quam hominibus placere optabat. Præterea iram et

odium veluti quamdam mortiferam pestem vitabat; lenocinia cum omnibus hujus mundi blandimentis fugiebat. Fidem rectam custodiebat, nulla insipiens doctrina eam decipiebat, nulla religio perversa corrumperebat, nulla pravitas a statu rectitudinis avertiebat, nulla iniquitas a Dei dilectione separabat. Ab omnibus quæ lex vetat sese abstiniebat; omnia quæ Scriptura prohibet summopere cavebat. Quotidie orationi insistebat, diebus ac noctibus suppliciter Deum exorabat, nocturnis vigiliis in Dei laudibus permanebat. In humilitate fundata erat, minime se judicabat, ancillam Dei se esse dicebat, atque ut digna in conspectu Dei existeret, vigilantia cura elaborabat. Ostendebat in suo gressu simplicitatem, in motu puritatem, in gestu gravitatem, in incessu honestatem.

Sed quis poterit sufficienter aut digne perfectionem sanctitatis ejus referre? Omnis illius virtutibus exstitit plena; a peccatis vero et vitiis munda. Spiritus sanctus eam illuminavit, et virtutibus corroboravit, ab ubertate domus Dei inebriavit, atque ab omni carnali delectatione purgavit, ut Deum super omnia diligeret, eique cum omni devotione adhæreret; ita ut, desiderio superni amoris accensa, vix eam aliquis in bonis operibus imitari posset. In tantum in omni gente Judæorum virtutibus excrevit, seque ipsam eis honorum operum exemplum præbuit, ut recte de ea dici possit: Sicut spina generat rosam, ita Judæa genuit Mariam. Congrue Judæa comparatur spinis, quia semper Deum exacerbavit in operibus suis. Bene Scriptura Judaicam gentem spinis comparavit, quia quasi inligendo vulnera cruenta exstitit, dum prophetarum et proximorum sanguinem crudeliter effudit. Unde ei Dominus in Evangelio dicit: *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt* (*Matth. xxi*). De qua etiam Elias querimoniam faciendo, dicebat Deo: *Domine, altaria tua suffoderunt, prophetas tuos occiderunt, et relictus sum ego solus, et quærunt animam meam ut auferant eam* (*III Reg. xix*). Hoc etiam significavit, quod Dominus in rubo Moysi in flamma apparuit. Erat flamma in rubo, id est in spinis, et non credebatur rubus (*Exod. iii*). Rubus significat spinas peccatorum Judæorum, flamma vero significat legem divinarum præceptorum; et sicut flamma rubum non comburebat, ita lex peccata Judæorum omnino non consuiebat.

Congrue igitur semper Virgo Maria quasi rosa de spinis dicitur fuisse orta; quia quamvis originem duxerit de stirpe Judaica, tamen dum per Dei gra-

illam a peccatis et vitis stetit aliena; dum utrique A
 æxui, videlicet viris et feminis, perfectæ conversa-
 tionis præbuit exempla, velut rosa decorat spineta,
 sic illa decoravit Judæam, imo etiam universam
 Ecclesiam. Dum vero seipsam per dilectionem Dei
 et proximi in omni mansuetudine et patientia con-
 servabat, dum innocentiam et puritatem verbo et
 opere custodiebat, dum cuncta quæ in terris sunt,
 pro nihilo ducebat; quasi rosa flagrans suis proximi-
 bus suaviter redolebat, dum eis bonæ famæ odorem
 præstabat. Unde bene illi convenit quod Spiritus
 sanctus in Cant. cis canticorum dicit: *Sicut lilium
 inter spinas, sic amica mea inter filias* (Cant. II). Per
 filias in sacro eloquio negligentes quique, et in Dei
 dilectione tepidi nominantur; quia dum effemina-
 tos mores nutriunt, dignitate virili amissa, quales inter-
 rius habentur, exterius feminino nomine nuncu-
 pantur. Et quia Christum solummodo verbis consi-
 tentur, operibus vero nihil aliud, nisi mundanas
 sollicitudines sectantur; recte non filii, sed filix
 nominantur.

Digne igitur sicut lilium inter spinas, sic beatis-
 sima Virgo Maria inter filias esse perhibetur; quia
 quamvis de radice humanæ fragilitatis processerit;
 quamvis de stirpe mortalitatis prodierit, quamvis
 de natura vitiata exierit; tamen dum fœditatem
 humanæ vitæ despiciendo, ad cœlestem se erexit
 pulchritudinem; dum nigredinem Judaicæ conver-
 sationis vilipendendo, corde et corpore munditiæ
 candorem conservavit; dum superbix monem dese-
 serendo, seipsam in convalle humilitatis plantavit:
 quasi lilium odore bonæ opinionis proximos suos,
 imo omnes fideles, refecit. Recte ergo in dignitate
 lili computatur, quia ab infantia candorem virgi-
 nitatis amavit, et mentis munditiam custodivit, per
 quam omnipotenti Deo præ cunctis virginibus placere
 meruit, sicut Scriptura dicit: *Elegit eam Deus,*
 et prælegit eam (Psal. cxxx). Elegit eam videlicet
 præ aliis virginibus; et prælegit eam super omnes
 virgines, privilegio scilicet majoris dignitatis, ac
 singularis dilectionis: quia nec ei prima similis
 aliqua visa est, nec sequens erit, quæ ei assimilari
 possit, de qua etiam beatus Hieronymus dicit:
 « Invenitur prima inter primas summi Regis cohortes. »
 Prima dicitur inter omnes virgines summi
 Regis cohortes, non solum tempore, verum etiam
 dignitate et sanctitate. In summi regis curia in-
 venit prima, quia super omnes virgines, imo etiam
 super omnes mulieres est benedicta. Revera super
 omnes mulieres est benedicta, quia inter omnes
 feminas gloriosissimum Deo virginitatis munus
 obtulit prima. In summi Regis curia prima dicitur
 inveniri, quia in terris angelicam vitam studuit
 imitari.

Unde Propheta ait: *Adducentur regi virgines post
 eam: proximæ ejus afferentur tibi* (Psal. xli). Cæ-
 teræ virgines adducentur regi Domino, non in pri-

mo, sed in secundo loco, quia nulla æquabitur ei
 sive in sanctitate, sive in præmio. Deo dicatæ vir-
 gines, adducentur cœlorum Regi, non pariter sed
 post eam; quia nulla ei, quamvis sit sancta, quam-
 vis sit digna, poterit in præmio parificari. Cæteræ
 Deo consecratæ virgines illius sequaces possunt
 esse, non comites; quia hæc nobilissima Virgo
 domina est inter ancillas, regina inter sorores,
 magistra inter virgines. Sine dubio sanctarum vir-
 ginum est magistra, quia eis bene vivendi præbuit
 exempla. Est etiam mater earum; quia eas genuit
 exemplo sanctarum virtutum. Unde Scriptura loquitur:
*Unusquisque ejus filius dicitur, cujus doctrinam
 sequitur*. Certe non solum virginum, sed etiam
 omnium sanctarum seminarum mater est et magi-
 stra, quia super omnes mulieres a Deo est electa
 atque benedicta. Cui Spiritus sanctus in Canticis
 canticorum dicit in magna gloria: *Tota pulchra es
 amica mea, et macula non est in te* (Cant. IV). Sed
 cum scriptum sit: *Nemo est sine peccato: nec etiam
 infans, cujus vita est unius diei super terram* (Job
 XIV); quid est quod hæc sanctissima Virgo tota pul-
 chra esse dicitur, in qua macula non habetur?
 Alibi quippe legitur: *Stellæ non sunt mundæ in con-
 spectu Dei* (Job XXV). Et alibi: *In mulieris offendimus
 omnes* (Jac. III). Et Joannes apostolus ait: *Si dixe-
 rimus quia non peccavimus, mentimur, et non faci-
 mus veritatem* (I Joan. I).

Sed tamen beatissima Virgo Maria, sicut a Spi-
 ritu sancto tota pulchra et sine macula dicitur, ita
 et a sanctis Patribus prædicatur, quod de nullo alio
 sanctorum creditur. Decenter igitur eam sine ma-
 cula Spiritus sanctus prædicat, quia illam præve-
 niens a peccato prorsus purgavit, et fonte peccati
 liberavit, atque ab omni illicita cogitatione penitus
 mundavit; in tantum, ut ei postmodum peccandi
 occasio nullatenus exstiterit. Unde beatus Augustinus
 dicit (16): « Excepta et sacratissima Virgine, si
 omnes sancti et sanctæ in unum congregarentur, et
 quæreretur ab eis, an peccatum haberent; quid re-
 sponderent, nisi quod Joannes ait? *Si dixerimus
 quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus,
 et veritas in nobis non est.* » Hæc autem Virgo glo-
 riosissima singulari gratia Spiritus sancti est præ-
 venta atque repleta, ut ipsum haberet sui ventris
 fructum, quem ab initio omnis creatura habuit Do-
 minum. Recte ergo dicitur et absque ulla dubita-
 tione, tota pulchra, et sine macula fuisse, in sinum
 cujus Verbum Patris, per quod facta sunt omnia,
 dignatum est descendere, ibique pro totius mundi
 salute humanitatem nostram sibi misericorditer
 conjungere. Nihilominus tota pulchra et sine ma-
 cula fuit, in cujus utero Dei Filius nostra carne se
 induit, in qua pro nostra redemptione passus est,
 sicut voluit, et cum qua hostem antiquum potenter
 debellavit, atque infernum, quamvis illuc in sola
 anima descenderit, spoliavit, ejusque spolia post

(16) De natura et gratia, contr. Pelag., n. 12.

resurrectionem suam quadragesimo die ad cœlos sublevavit, eamque, ut credimus, in æterna beatitudine collocavit. Sine dubio tota pulchra et sine macula fuit, quæ et genitricis dignitatem obtinuit, et virginalem pudicitiam non amisit. Virgo peperit, quia virgo concepit. Beata illa fecunditas, quæ pariendo mundum illuminavit, cœlos hæreditavit, damna angelorum et hominum reparavit, et tamen velamina virginitatis non perdidit. Felix venter ille, qui sine humano semine gignere novit, et corruptionem ignoravit. Felix certe est, et omni laude dignissima hæc semper Virgo, quæ cœlestem panem, id est Christum protulit sæculo, de quo sancti angeli reficiuntur in cœlo. Ex se ipsa protulit mundo panem vivum, de quo reficiuntur animæ fidelium; et tamen non perdidit virginitatis sigillam.

Unde dicitur in eisdem Canticis : *Hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradus* (Cant. iv). Omnino est hortus deliciarum, in quo plantata sunt omnia genera florum, et odorama sanctarum virtutum : sic perfecte conclusus, ut nullatenus possit violari, neque ullis cogitationibus sive insidiarum fraudibus valeat corrumpi. Recte hortus conclusus dicitur, quia dum per bona exempla multos populos gignit, quasi hortus geminans pulchros flores emittit. Fons etiam signatus sigillo totius Trinitatis existit, ex quo fons vitæ procedit, qui et angelos in cœlo ex se ipso pascit, et fideles, ne laxentur in via hujus sæculi, reficit. De quo fonte ipse Dominus in Evangelio dicit : *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum* (Joan. iv). Etiam illius uteri emissio, scilicet Christus, omnium supernorum civium est paradus. *Paradus* Græce, Latine *hortus* dicitur. *Eden* Hebraice, Latine interpretantur *deliciæ*; quæ simul juncta faciunt hortum deliciarum. Congrue in hoc loco horto comparatur Jesus Christus, quia quamvis in divinitate sua cum Patre et Spiritu sancto sit in-circumscriptus, tamen ita est circumscriptus, ut nunquam pervenire possit ad eum hypocrita, hæreticus, Judæus, sive paganus. Recte dicitur hortus deliciarum, quia in eo sunt omnes deliciæ atque

divitiæ supernorum civium. Satis pulchre dicitur paradus, quia ipse est reflectio et suavitas ad se currentibus, atque omnibus in cœlo manentibus. Ideo hortus dicitur deliciarum, quia ipse cibus est et jucunditas omnium cœlestium ordinum beatorum spirituum, et animarum omnium sanctorum.

Igitur, fratres dilectissimi, si ad has delicias, de quibus loquimur, scilicet ad Christum, cupimus pervenire, necesse est ut illi cum omni devotione studeamus servire, eique in omni nostra conversatione placere, illique tota mente adhærere, ut recte cum Propheta possimus dicere : *Mihi autem adhærere Deo bonum est : ponere in Domino Deo spem meam* (Psal. LXXII). Ac si diceret : *Mihi videtur delectabile et utile esse, mundum contemnere. Deoque adhærere, atque in eo spem meam ponere, magis quam in temporalibus bonis quæ sub omni velocitate constant, ad nihilum devenire.* Dignum est ergo, ut ei adhæreamus castis moribus, eumque sequamur sanctis actionibus, mundatis prius pectoribus ab immundis et nefandis, vanis ac noxiis cogitationibus, quia nemo poterit eum digne contemplari, nec perfecte sequi sine istis virtutibus. In sua namque essentia sanctissimus est atque subtilissimus, nec poterit eum cernere immundus oculus. Ad ipsum ergo mundo corde et pura mente accedamus, illum præ omnibus et super omnia diligentes, eum in omnibus et per omnia amantes, ipsique cum omni instantia servientes, qui et se ipsum nobis alimentum præstat, ne deficiamus in hujus mundi via, et præmium servat, de quo gaudeamus in cœlesti patria. Sed quia innumeris exigentibus culpis, indigni sumus cœlestibus donis, auxilium imploremus beatissimæ Mariæ semper virginis, quatenus ejus sacratissimis precibus et meritis mundati ab omnibus peccatis et vitiis, mereamur esse participes æternarum deliciarum, et pervenire ad gaudia æternæ beatitudinis, ibique videre eundem Jesum Christum Filium ejus regnantem in dextera Dei Patris : ipso præstante, qui cum eodem Patre et Spiritu sancto in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus, per omnia sæcula seculorum. Amen.

SERMO QUINTUS.

DE SANCTA CRUCE.

Ideo, fratres charissimi, Dominus noster Jesus Christus de cœlis pro nostra salute ad nos dignatus est descendere, ut iterum nos de terris ad cœlum reduceret post se. Hac de causa pro nostra reparatione usque ad mortem voluit humiliari, et crucis despectionem pati, ut nos liberaret de potestate inimici, et per se ipsum qui est via, veritas, et vita, perduceret ad æternam beatitudinem, id est ad vi-

sionem Patris sui. Audiamus igitur ab eo, qualiter post eum debemus ire, et ad ipsum pertingere, ut ubi est ipse, et nos per ipsum possimus esse. Ait enim : *Qui vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me* (Matth. xvi). Prius ergo semetipsum debet abnegare, qui post Christum vult currere.

Sed quid est semetipsum abnegare? Propriis vide-

licet moribus renuntiare. Ut qui superbus erat, et mala proximis suis inferebat, conversus ad Dominum, non solum amicis, verum etiam inimicis pro viribus bona faciat. Ille vero qui antea iracundus erat, se ipsum in omnibus mansuetum ac benignum exhibeat, ita ut omnes æquanimitè et patienter ferat. Is autem qui prius erat luxuriosus, mente et corpore studeat esse castus; ut non solum tactu non polluat corpus, sed etiam nec immunda cogitatione animus. Qui avaritiæ deditus erat, aliena non concupiscat, pro amore Christi propria indigentibus triuat, paupertatem diligit, divitias contemnat. Qui hujusmodi propriis voluntatibus renuntiat, procul dubio semetipsum abnegat: sed tamen ad perfectum non sufficit, nisi accepta cruce post Christum pergat.

Sed quid est crucem ferre? semetipsum videlicet mortificare. Crucem ferre, et non mori, simulatio est hypocritarum; crucem autem ferre, et mori, studium est Dei servorum. Quicumque ergo ad servitum Dei accedit, si nondum a peccatis et vitiis moritur, crucem videtur ferre, sed tamen Christum non sequitur. Ille ergo veraciter crucem portat, et Christum sequitur, qui sæculo renuntians, a peccatis et vitiis recedit, et in Dei servitio sese fortiter stringit, propriæ voluntati in omnibus contradicit, atque humilliter seipsum imperio magistri, id est abbatis, subjicit. Iste cum Apostolo recte dicere poterit: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo!* (Gal. vi.) Illi sine dubio est mundus crucifixus qui mundum despicit cum suis oblectationibus. Et e converso: ille est crucifixus mundo, quem causa amoris Christi mundus odio habet. Contingit aliquando ut homo mundum non teneat mente, sed tamen mundus eum cum suis occupationibus adstringit, et mortuus est homo mundo, et mundus quasi vivus eum conspicit, dum alio intentum in suis actibus rapere contendit. Sed Paulus mundum non cupit, nec mundus eum; ut in duobus mortuis neuter neutrum videt. Ac si diceret: Nec ego mundi aliquid cupio, nec ipse suum aliquid in me cognoscit. Crucem ergo, sicut jam supradictum est, ferre, semetipsum est mortificare, visibilia contemnere, invisibilia amare, jugum disciplinæ Christi suave, et onus mandatorum ejus leve, cum omni devotione portare.

Gloriemur ergo et nos, dilectissimi, in vivifica cruce Domini nostri Jesu Christi, quæ digna fuit portare pretium hujus mundi; per cuius mysterium diabolus est victus, et mundus redemptus. Summopere nobis est gloriandum in ea, quia ejus beneficia non sunt recentia nec noviter inventa, sed ab antiquo figuris et ænigmatibus præostensa ac monstrata. Ista dulces figuratè aquas fecit, quando Dominus in quinta mansione filiorum Israel, scilicet Mara, Moysi lignum ostendit, quod Moyses pro-

tinus in amarissimas aquas mittens, statim eas in dulcedinem divina virtute convertit (Exod. xv) (17). Intelligitur amaras aquas habere figuram legis et litteræ occidentis, quibus si mittatur confessio crucis, et jungatur sacramentum Dominicæ passionis, tunc efficiuntur aquæ miræ suavitatis, et amaritudo litteræ vertitur in dulcedinem intelligentiæ spiritualis. Unde scriptum est: *Constituit Dominus populo legem et judicia, et tentavit eum* (Exod. xxi). Alio quoque sensu, quod aquæ miræ amaritudinis, ligno in se suscepto, dulces sunt, indicium erat, amaritudinem gentium per lignum crucis quandoque esse convertendam in dulcedinis usum. Sciendum autem juxta superiorem sensum, quod primo ductus est Israel ad aquas salsas atque amaras, et ligno monstrato a Domino, dulcius effectus: postea venit ad fontes. Primo enim populus ducitur ad litteram legis, in qua donec permònet, ab amaritudine non potest recedere, nec Evangelii dulcedinem gustare. Cum vero per lignum vitæ dulcis effecta fuerit, et intelligi lex spiritualiter cœperit, tunc de veteri testamento venit ad novum, et venit ad duodecim apostolos, quos fontes Scriptura memorat, ex quibus fidelis plebs dulcissimam sufficienter aquam, scilicet spiritualem doctrinam haurit. Ibi et arbores requiruntur septuaginta palmarum, quia non soli duodecim apostoli fidem Christi prædicaverunt, sed et alii septuaginta missi ad prædicandum verbum Dei feruntur, per quos palmas victoriæ Christi mundus agnosceret. Siquidem et isti duodecim fontes septuaginta palmarum arbores irrigantes, apostolicam gratiam præfigurabant, decuplato rigante, ut per septiformem Spiritum demum legis Decalogus impleatur.

Per hujus etiam sanctæ crucis mysterium typice destruantur dogmata philosophorum. Nam quod olim Ægyptus diversis plagis corporaliter affligitur, hoc in nobis modo spiritualiter agitur. Ægyptus quippe forma est sæculi, in qua aquæ vertuntur in sanguinem imperio Domini. Aquæ Ægyptiæ erraticæ et lubrica philosophorum dogmata intelliguntur, quæ merito in sanguinem vertuntur, quia in rerum causis carnaliter sentire probantur. Sed ubi crux Christi huic mundo lumen veritatis ostendit, hujusmodi eum correctionibus arguit, ut ex pœnarum qualitate propria agnoscat quæ prave egit.

Per hanc etiam crucem, jubente Domino, silex aquas jecit Moysi officio (18). In tricesima tertiamansidbe, scilicet Cades, Moyses offendit Dominum propter aquas contradictionis, et prohibetur transire Jordanem et intrare terram promissionis. Perturbatus enim populi murmure dubitanter petram percussit, quasi illud Deus facere non posset, ut aqua de petra proflueret (Num. xx). Sed quid hic fides Moysi insinuat dubia, quæ aquam tithaverit ejiciendam de petra? In hoc procul dubio prophetiam intelligimus de Christo. Dum enim Moyses in

(17) Isid., *Quæst. in Exod.*, c. 21.

(18) Isid., *Quæst. in Numer.*, c. 33.

Scripturis sanctis aliam atque aliam pro efficientiis causarum personam gerat, nunc tamen populi Judæorum sub lege positi personam significabat, eumque in prophetica pronuntiatione figurabat. Nam sicut Moyses virga, per quam lignum sanctæ crucis figuratur, petram percutiens de Dei virtute dubitavit; ita ille populus, qui sub lege per Moysen data tenebatur, Christum ligno affligens, eum Dei virtutem esse non credidit. Sed sicut percussa petra manavit aquam sitientibus. Sic plaga Dominicæ passionis effecta est vita credentibus (19). Eadem autem petra quæ aquam evomit, Christi figuram habuit, quo aperto cuncta profluxerunt, ad quem, ut emanaret credentibus gratiam, velut virga lignum crucis accessit. Percussa enim petra, fons manavit; percussus in cruce Christus sitientibus atque credentibus lavaeri gratiam et donum sancti Spiritus effudit. Petra ista figuram Christi habuisse probat Apostolus, cum dicit: *Bibebant autem de spirituali, consequente eos petra: petra autem erat Christus (I Cor. x)*. Quod autem sitiens populus aquam, murmuravit adversus Moysen, et propterea jubet Deus ut ostendat ei petram ex qua bibit; quid hoc significat nisi (20) quia lex Moysi adversus eum murmurat, quæ secundum litteram mortificat? Ostendit ergo ei petram Moyses, quæ est Christus; adduxit eum ad ipsum, ut inde bibat et sitim suam reficiat (21). Hanc igitur carnalem de Christi divinitate desperationem Deus jubet mori in ipsius Christi altitudine, cum mortem carnis Moysi in montem imperat fieri. Sicut enim petra Christum significat, ita et mons Christum indicat. Petra est humilis fortitudo, mons eminens altitudo. Itaque ut ipse Dominus ait: *Non potest civitas abscondi supra montem posita (Math. v)*; se scilicet montem, fideles autem suos in sui nominis gloria fundatos, asserens civitatem. Prudentia enim vivit carnis, cum tanquam petra percussa Christi humilitas in cruce contemnitur ab incredulis. Christus namque crucifixus, Judæis siquidem est scandalum, gentibus vero stultitia (I Cor. i). Prudentia iterum carnis moritur, cum tanquam montis eminentia Christus excelsus agnoscitur ipsis enim vocatis Judæis, et gentilibus Christus Dei sapientia est, et Dei virtus.

Duo etiam ligna quæ vidua Sareptana colligebat (III Reg. xvii), hanc adorandam crucem Christi significabant, quæ non ex uno construitur ligno, sed ex duobus constat. Ex ligni nomine et lignorum numero signum crucis exprimitur. Claudebatur cælum quando fames erat, quia nulla erat cognoscendæ Divinitatis ubertas; sed temporibus his, quibus fames omne genus urgebat humanum, ad viduam destinatus Elias est (22). Videte, fratres,

(19) Hæc ex eod. Isid., *Quæst. in Exod.* c. 21.

(20) Locus depravatus sic restituendus ex edit.: « nisi quia si quis est qui legens Moysen murmurat adversus eum, et duplicet ei lex quæ secundum litteram est scripta; ostendit et Moyses petram, qui est Christus et adducit eum ad iusam ut inde bibat et reficiat sitim suam. »

A quemadmodum propria singulis gratia servetur. Angelus ad Virginem (*Luc. 1*), propheta ad viduam mittitur. Multæ viduæ erant, sed una omnibus antefertur. (23) Hæc vidua non tantum abstinentia corporis definitur, sed virtute signatur (24). Magni meriti hæc sancta vidua fuit, quia quævis fames esset maxima in omni terra, illius tamen cura Deo non defuit, dum prophetam ad alendam eam misit. Sanctam quippe Ecclesiam significat hæc vidua, quæ morte viri sui, scilicet Christi, est viduata. Non ergo otiose hæc vidua inter multas viduas preferatur, sed rationabiliter cunctis præponitur. Quæ enim talis vidua, vel ubi invenitur, ad quam tantus propheta, qui ad cælum raptus est, dirigitur? Eo præsertim tempore, quando clausum est cælum annis tribus, et mensibus sex. Qui sunt isti tres anni, nisi forte illi quibus Dominus in terram venit, et fructum invenire non potuit? Unde scriptum est: *Ecce tres anni sunt, ex quo venio quærens fructum in scutnea hac, et non invenio (Luc. xiii)*. (25) (De hac muliere novimus dixisse Salomonem: *Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium ejus (Prov. xxxi)*. Pretium sanctæ Ecclesiæ et præmium Christus est, qui de ultimis finibus, id est de cælis, ad eam venit, eamque pretio proprii sanguinis sui mercatus est.) Hæc est profecto illa vidua, de qua dictum est: *Lætare sterilis quæ non parit: erumpe et clama quæ non parturit: quoniam multi filii desertæ, magis quam ejus quæ habet virum (Isa. liv)*. Bene etiam illi per prophetam dicitur: *Ignominia et viduitatis tuæ non eris memor; quia ego Dominus salvam te facio (ibid.)*. Hæc est igitur illa vidua, propter quam cum siccitas esset in terris cælestis verbi prophetæ sunt destinati. Unde nec nobis videtur illius persona esse mediocris, qui aridam terram rigavit rore verbi cælestis. Clausum quoque cælum non humana potestate reseravit, sed divina. Quis enim potest aperire cælum, nisi Christus, cui quotidie cives Ecclesiæ cumulo congregantur de peccatoribus? Nec enim humanæ virtutis est dicere: *Hydria farinæ non deficiet nec lecythus, id est vas, olei minuetur usque in diem, quo daturus est Dominus pluviam super terram (III Reg. xvii)*. Quid est autem, usque diem, quo daturus est Dominus pluviam super terram, nisi usque in diem, quo descendet Dei Filius sicut pluvia in vellus? (*Psal. lxxi*.)

In Scripturis quippe sub figuris ista latent; sed jam virtutes et beneficia crucis patent. Quæ beneficia? Reges videlicet in Christum credunt, et hanc sanctissimam crucem, depositis coronis ac flexis genibus adorant, qui prius odio nominis ejusdem Domini nostri Jesu Christi gravissima Christianis

(21) Rursus ex *Quæst. in Num.* ubi supra.

(22) Ex B. Ambros. *De vid.*, c. 1, n. 5.

(23) Hæc ex c. 2, num. 7.

(24) Jam ex cap. 3, num. 14.

(25) Quæ parenthesi includimus non sunt Ambrosii.

tormenta irrogabant. Per virtutem ejusdem sanctæ crucis fortis armatus ille ac superbus, qui in pace atrium suum custodire, et vasa possidere videbatur (*Luc. xi*). juste et rationabiliter vincitur; vasa ejus, scilicet corda fidelium in quibus habitabat, diripiuntur; arma in quibus confidebat, superbia videlicet et dolus, franguntur; humanum genus Deo reconciliatur, templâ idolorum destruuntur, sancta Ecclesia roboratur, Christiani in fide solidantur; pagani, eo quod idola adoraverint, confunduntur, Judæi scandalizantur, portæ inferi destruuntur, captivi qui diu illic detinebantur, ad perpetuæ lucis et pacis requiem transferuntur, janua paradisi aperitur, damna cœlestium ordinum reparantur, dæmonia reprimuntur, hostes superantur; et, ut breviter dicam, sine illa nullum sacramentum perficitur in sancta Ecclesia.

Milius enim signo sacrosanctum corpus Christi consecratur, Ecclesia Deo dedicatur, sacerdotes et cuncti gradus Ecclesiæ ordinantur, infantes baptizantur, pueri et adolescentes ab episcopis sacro chrismate in fide confirmantur, cibi fidelium sanctificantur, omnes Christiani populi benedicuntur, frontes utriusque sexus et ætatis muniuntur. Unde est illud: Nulla salus est in domo, nisi crucem munit homo super liminaria. Revera nulla salus est in domo, id est in corpore, quod est habitatio animæ, nisi sanctæ crucis signaculum portaverit in fronte. Per virtutem quoque illius ægri sanantur, mortui resuscitantur, cæci illuminantur, leprosi mundantur, paralytici curantur, dæmones ab obsessis corporibus elinquantur, feræ in mansuetudinem convertuntur, serpentes fugantur, ignis exstinguitur; ad ultimum vero prosperitas tribuitur, et omnis adversitas repellitur.

Gratias igitur, dilectissimi, agamus omnipotenti Deo, qui per passionem et crucem Jesu Christi Filii sui tanta et tam innumerabilia bona præstitit universo mundo. Multa bona abstulit nobis superbus Adam per lignum prævaricationis, sed multo majora dedit nobis humilis Christus per lignum sanctæ crucis. Tanta enim fuit humilitas in Christo Dei et Virginis Filio, quæ omnibus suis ad salutem sufficere posset: sicut in primo homine tanta fuit superbia, quæ sibi et suis posteris noceret. Non est autem inventus inter homines aliquis, qui hoc posset implere, ut homines videlicet suis meritis Deo possent reconciliari, nisi leo de tribu Juda, qui aperuit librum, et solvit signacula ejus, implendo in se omnem justitiam (*Apoc. v*), id est consummatissimam atque perfectissimam humilitatem, qua major esse non potest. Nam alii homines debitores, id est culpabiles erant, et vix unicuique sua virtus vel humilitas sufficiebat. Nullus ergo eorum hostiam poterat offerre sufficientem nostræ reconciliationi. Sed Christus Deus et homo sufficiens et perfecta fuit hostia, qui multo amplius est humiliatus, amaritudinem mortis gustando, quam ille Adam superavit per ligni vetiti esum, noxia delectatione

A perfruendo. Magna ergo in morte Unigeniti præstita sunt nobis, scilicet ut redire nobis in patriam liceat; sicut olim in morte summi pontificis his qui ad civitatem refugii confugerant, secure ad propria remeare licebat (*Num. xxxv*).

Sed inter hæc mirandum est, fratres charissimi, cur Dei Filius qui nunquam peccavit, et ab ore ejus mendacium non processit, tam pie tamque misericorditer pro nobis peccatoribus crucem ascendere, et in ea mori voluerit? Nunquid nostris exigentibus meritis ad nos venire, et de manu hostis antiqui nos dignatus est redimere, ut perveniendi ad cœlum rectum iter ostenderet? Nunquid aliqua bona præcesserant opera, pro quibus merebatur accipere tanta et tam incomparabilia dona, ut Dei videlicet Filius in cruce portaret peccata nostra? Non illum procul dubio ad nos de sinu Patris fecit descendere nostra sanctitas, sed illius summa et incomparabilis pietas. Quod ad nos Deus Pater eundem unigenitum sibi que cœterum Filium suum misit; quod nos de potestate inimici redemit; quod charitatem suam cordibus nostris infudit; quod nobis agnitionem sui tribuit; quod introitum regni cœlestis aperuit; quod ad contemplandam sui faciem non intromittit, nos nostris meritis, sed ejus largissima bonitas fuit. Sicut nostra providentia non sumus in hoc sæculo nati, ita nec nostro arbitrio de manu inimici redempti, nec nostro consilio spiritualiter regenerati. Ab ipso enim ex nihilo sumus creati, et ut ei serviamus spiritaliter instructi, et ut cœlum ascendere possimus, misericorditer adjuti. Ab ipso etiam accepimus, ut ab exsilio ad patriam, ab infimis ad superiora, a miseria ad felicitatem, de tenebris ad lucem, de tribulatione ad paradysum valeamus ascendere.

Hoc idem Sponsus, se l'cet Dominus noster Jesus Christus, asserit, cum figuraliter sponsæ, id est sanctæ Ecclesiæ, dicit: *Sub arbore malo suscitavi te* (*Cant. viii*). Quid per arborem mali, nisi sancta crux designatur, quæ malum illud sustinuit, de quo eadem sponsa in superioribus dicit: *Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios?* (*Cant. ii*.) Procul dubio sponsam suam Christus sub arbore malo suscitavit; quia in cruce positus, subditam sibi Ecclesiam ad vitam vocavit, et ad bene operandum sollicitavit, ut a somno mortis surgeret, et cum illo se crucifigens ad novam resurrectionem properaret. Unde et Apostolus cuilibet in anima inortuo dicit: *Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit tibi Christus* (*Ephes. v*), id est lucebit tibi. Quas ergo, fratres charissimi, grates omnipotenti Deo valebimus referre, qui nobis peccatoribus nihil boni merentibus tanta dona dignatus est tribuere? Quo honore, vel quibus eundem Regem omnium sæculorum laudibus digne honorare possumus, sine quo non solum nihil boni agere, sed nec etiam cogitare, valeamus? Qualiter illum digne humana fragilitas glorificare poterit, cui non sufficit quod nobis temporalia bona tribuit,

sed etiam, quod est felicius, humanitatem nostram ad cœlestia regna vocavit? Quas ergo ei gratias referre dignas poterimus, nisi ut semper memores simus præceptorum ejus, et pro amore illius, sicut ille pro nobis passus est, libenter adversa patiamur? Crucem ergo vestram, dilectissimi, sine fraude suscipite, carnem vestram cum vitiiis et concupiscentiis crucifigite, prospera hujus mundi abjicite, adversa æquanimitèr tolerate, divinis officiis libenti animo insistite, injurias a proximis illatas pro nihilo ducite, in damno temporalium rerum Deo gratias agite, temporalia respicite, æterna concupiscite, Christum sequimini non simulate, sed in veritate; ut carne mortui, in spiritu possitis vivere, et per eundem pastorem omnium fidelium Jesum Christum ad cœlestem patriam pervenire; qui cum Patre et Spiritu sancto in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO SEXTUS.

IN FESTO SANCTI (26) MICHAELIS ARCHANGELI.

Moneo vos, fratres charissimi, ut sollicite audire dignemini ea quæ beatus Joannes apostolus et evangelista ad eruditionem vestram, imo totius Ecclesiæ, loquitur in Apocalypsi: *Factum est, inquit, prælium in cælo: Michael videlicet et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus: et non valuerunt, neque locus eorum inventus est amplius in cælo* (Apoc. xii). (27) Ecclesia Græcum vocabulum est, quod in Latinum vertitur *convocatio*, propter quod omnes ad se vocet ad serviendum Deo. Ideo etiam sancta Ecclesia dicitur catholica, quod universaliter per omnem sit mundum diffusa. Non enim sicut conventicula hæreticorum in aliquibus regionum partibus regionum partibus coarctatur, sed per totum terrarum orbem dilatata diffunditur, quod etiam Apostolus congratulando Romanis testatur: *Gratias, inquit, ago Deo meo pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo* (Rom. i). Sæpe Scriptura sanctam Ecclesiam cælum nominat, quia pro eo quod ad cœlestia suspirat, jam Dominus in ea quasi in cælo regnat. Unde est illud: *Vidi ostium apertum in cælo* (Apoc. v). Ostium apertum Christum dicit in Ecclesia natum, et passum. Sic enim de seipso ait: *Ego sum ostium* (Joan. x). Simili modo et in hoc loco cælum Ecclesiam vocat, in qua prælium factum narrat.

Factum est, inquit, prælium in cælo, id est in Ecclesia, in qua supradictus draco cum sanctis Dei pugnat, dum eos per multas adversitates tentat. Michaellem Christum dicit, et angelos ejus sanctos homines vocat, cum quibus in cælo, hoc est in Ecclesia, contra antiquum draconem sine intermissione pugnat (28). *Angeli* Græce vocantur, Hæbraice dicuntur *Malaoth*, Latine vero *nuntii* interpretantur, ab eo quod Domini voluntatem populis nuntiant. Græca lingua archangeli inter-

pretantur *summi nuntii*. Qui enim parva vel minima annuntiant, angeli, qui vero summa, nuncupantur archangeli. Archangeli dicti, eo quod primatum teneant inter angelos. *Archos* enim Græce, *princeps* interpretatur Latine. Congrue siquidem in hoc loco nomine Michaelis Christus intelligitur, qui vero est Princeps militiæ angelorum, cui etiam *omne genu flectitur cœlestium, terrestrium, et infernorum* (Philipp. ii). Sic namque de illius principatu propheta ait: *Factus est principatus super humerum ejus: et vocabitur nomen ejus admirabilis, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis* (Isai. ix). Procul dubio Dominus noster Jesus Christus est princeps pacis, qui in sanguine suo humanum genus Deo reconciliavit, et veram pacem inter angelos et homines reformavit, sicut in ejus nativitate angelorum chorus cecinit: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* (Luc. ii).

Etiam Jesus Christus Princeps regum dicitur, sicut de illo Joannes in initio libri Apocalypsis septem Ecclesiis, id est omni Ecclesiæ, testatur: *Gratia, inquit, vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est: et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt: et a Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et Princeps regum terræ* (Apoc. i). Cur autem Ecclesia cum una sit, a Joanne septem scribuntur, nisi ut una catholica septiformi plena spiritu designetur? Unde etiam de Christo novimus dixisse Salomonem: *Sapientia ædificavit sibi domum: excidit columnas septem* (Prov. ix). Quas tamen septem unam esse non ambigitur, sicut Apostolus testatur: *Ecclesia Dei vivi quæ est columna veritatis* (I Tim. iii). Nec etiam tibi, quicumque es, grave videatur, si Christus ex opere angelus vocatur, cum et apud prophetam magni consilii Angelus dicatur (Isai. ix). Quamvis quippe ipse sit Deus, et Dominus angelo-

(26) Quæ in Apocalypsi de prælio Michaelis cum dracone dicuntur, omnia auctor noster ad pugnam Christi et SS. ejus in Ecclesia mystice accommodat: ut mirum non sit, si nihil hic de vero Michaelè in-

venias

(27) Isid., lib. viii *Etym.* c. . .

(28) Ex eod., Isid. lib. vii *Etym.*, cap. 5.

rum, tamen quia voluntatem Patris ac suæ annuntiavit fidelibus populis, angelus vocatur in divinis Scripturis. Unde ipse ait in Evangelio: *Pater, nomen feci nomen tuum hominibus* (Joan. xvii). Iterum ex persona illius Psalmista Deo Patri loquitur, dicens: *Annuntiavi justitiam tuam* (Psal. xxxix), id est fidem justificantem, quia *justus ex fide vivit* (Habac. ii): *In Ecclesia*, inquit, *magna*, id est non solum in Judæa, sed in omnium gentium Ecclesia (29). Michael interpretatur, *quis ut Deus*, subaudis, in virtutibus. Cum enim aliquid miræ virtutis sit in hoc mundo, hic archangelus mittitur a Deo. Ex ipso namque opere est nomen ejus, quia nemo habet facere quod facere potest Deus. Recte igitur in hoc loco nomine Michaelis intelligitur Christus, quia veraciter præest omnibus angelicis spiritibus, atque omnibus cæli sublimitatibus, et in terra est magni consilii Angelus, per quem Deus Pater redemit humanum genus. Nec aliquis in cælo habet angelos, nisi Dei Filius; quia quamvis archangeli angelis præsent, iste tamen præest omnibus secundum quod a Deo Patre subjecta sunt omnia sub pedibus ejus. Cumque in ipsis officiis angelorum superiores potestates inferioribus præsent, non tamen hoc a semetipsis habent, sed ut præsent, ab isto acceperunt.

Dicatur ergo: *Factum est prælium in cælo*, id est in Ecclesia. *Michael, et angeli ejus*, Christus scilicet et sancti ejus, *pugnabunt cum dracone*, hoc est cum diabolo (30). Diabolus Hebraice, *deorsum* *fluens* interpretatur Latine: quia in cæli culmine quietus stare contempsit, sed superbæ pressus pondere deorsum cecidit. Græce vero diabolus *criminator* vocatur: quod vel crimina in quibus ipse homines allicit, Deo referat, vel quia electorum innocentiam criminibus falsis accusat. Unde dicitur: *Projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos in conspectu Dei nostri die ac nocte* (Apoc. xii). De hac pugna multo antea in Psalmo Propheta gratulabundus dicebat Christo: *Super aspidem, inquit, et basiliscum ambulabis; et conculcabis leonem et draconem* (Psal. xc). Aspidem dixit mortem, basiliscum peccatum, leonem diabolum, et draconem infernum. Congruè siquidem ista nomina diabolo sunt aptata, quæ tamen omnia sub pedibus Domini nostri Jesu Christi in ejus glorioso adventu fuerunt prostrata. Super quippe aspidem ambulavit, quia resurgens a mortuis mortem destruxit; super basiliscum ambulavit, quia nullum omnino peccatum fecit; Leonem conculcavit, quia diabolum qui habebat mortis imperium, vicit, et captivum flammis tradidit, ac vinculis inferni religavit. Unde ipse in Evangelio dixit: *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras* (Joan. xii), id est ab Ecclesia expelletur. Ipse leo ferocissimus quasi principatum in hoc mundo obtinebat, dum omnes, videlicet bo-

A nos et malos, justos et peccatores per tyranniæm secum ad perditionem trahebat: Draconem, id est infernum, conculcavit, quando in cruce positus Deo Patri animam suam commendans in ea ad infernum descendit, portas ejus confregit, et suos qui apud eum captivi tenebantur, potenter ac misericorditer abstraxit (Luc. xxiii). (31) Ille enim totius malignitatis actor diabolus, quamvis ordinem nostræ liberationis nescierit, scivit tamen, quod pro salvatione hominum Christus advenit; sed, quia sua idem nos morte redimeret, ignoravit, unde et eum occidit. Nam si ille per mortem Christum redimere humanum genus scisset, non utique eum peremisset. Quod noverit diabolus pro salute humani generis Christum venisse, Evangelii testimonio docetur, quem ut vidit cognoscendo pertimuit, dicens: *Quid nobis et tibi, Fili Dei? venisti ante tempus perdere nos* (Marc. i). Ante adventum Christi quasi fortis armatus atrium suum in pace custodiebat et possidebat diabolus; sed veniens vera fortitudo, scilicet Dei Filius, illum expugnavit; arma in quibus confidebat, fregit, spolia quæ injuste retinebat, distribuit, secumque ad cælos reportavit. Quibus armis illum expugnavit Dei Filius? humilitate videlicet, et prudentia.

Audite, rogo, fratres, congruentem similitudinem, qua Dei et Virginis Filius humani generis prostravit hostem. Quamdam esse avem in regione orientis asseritur, quæ grandi et præduro armatoque rostro contra draconem, quem quædambus lacessit sibilis, pugnaturam, cœnum de industria expetit, ex cujus volutabro tetro habitu infecta sordescit, et diversorum gemmas colorum, quibus eam pulchrius atque indulgentius natura depinxit, luto operit. Quare? Ut humili videlicet despecta vestitu, et hostem novitate deterreat, et quasi villitatis suæ securitate decipiat. Præterea caudam velut scutum ante faciem suam quadam arte bellatoris opponit, audaci impetu in caput adversarii furentis assurgit, atque improvise oris sui telo stupentis bestię cerebrum fodit, et sic miræ calliditatis ingenio immanem prosternit inimicum. Ita Dominus ac Redemptor noster contra spiritum serpentis antiqui humani generis supplantatorein in forma hominis pugnaturus, ad militiam salutis publice humana infirmitate se præcinxit, a luto se nostræ carnis involvit, ut impium deceptorem pia fraude deciperet; et postremis priora celavit, id est humanitate divinitatem abscondit, aut velut caudam humanitatis ante faciem divinitatis objecit, et tanquam rostro fortissimo venenatam veteris homicidæ malitiam in verbo sui oris exstinxit. Unde et Apostolus dicit: *Verbo oris sui interficiet impium* (II The. ii). Notandum tamen quia contra hunc draconem non pugnavit solus Dei et Virginis Filius, sed cum angelis suis, id est cum sanctis suis.

(29) Isid., ubi sup.

(30) Ex eod. Isid., lib. xviii Etymol., cap. 41.

(31) Isid. lib. i Sent., cap. 14.

Factum est, inquit evangelista, *prælium in cælo*. A hoc est in Ecclesia, *Michael et angeli ejus*, id est Christus et sancti ejus *præliabantur cum dracone*. Christus ergo pugnavit et sancti ejus, et quotidie pugnat contra antiquum hostem, qui accusabat humanum genus. Ad hoc sine dubio prælium discipulos suos sollicitabat, cum in Evangelio dicebat: *Cum audieritis prælia et seditiones, nolite terri* (Luc. xxi); *tradent enim in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos* (Matth. x). Et alibi: *Si me*, inquit, *persecuti sunt, et vos persequentur* (Joan. xv). Iterum eos consolans, dicit: *Capillus de capite vestro non peribit* (Luc. xxi). Ad hoc prælium princeps apostolorum Petrus hortabatur discipulos, dicens: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus* (I Petr. ii). Et iterum: *Christo igitur passo, et vos eadem cogitatione armamini* (I Petr. iv). Paulus etiam fortissimus Christi miles ad hanc pugnam provocabat *fratres*, cum ad Ephesios loquebatur, dicens: *Induite vos armaturam Dei ut possitis stare adversus insidias diaboli, quoniam non est nobis collectatio adversus carnem et sanguinem; sed adversus principes et potestates, et adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia, in cælestibus* (Ephes. vi). Et post hæc: *State succincti lumbos vestros in castitate, et induti loriceam justitiæ, et calcate pedes in præparatione evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignis extinguere: et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei* (ibid.). Ad hanc ergo pugnam cum Michael, id est cum Christo, cui aulus est similis in virtutibus, angeli, id est omnes sancti, conveniunt, et cum dracone in cælo, id est in Ecclesia, bellum committunt. Sed quis est iste draco malignus, contra quem cum angelis unis in cælo, hoc est in Ecclesia pugnat Christus?

Iste est humani generis inimicus, qui causa invidiæ hominem a paradisi deliciis expulit, et secum miserabiliter ad perditionem traxit. Et quia gloriosus princeps esse desepit in palatio, fecit illum Deus laboriosum fabrum in hoc mundo; ut coactus totis viribus serviat, qui vacare Deo prius feliciter volebat, de quo Scriptura loquitur Deo: *Faciam eum tibi servum sempiternum* (Job xl). Quamvis diabolus in cælo subjectus Deo esse noluit, tamen inde projectus etiam adens illius dispositioni servit (32). Ideo diabolus in sacris eloquiis Beemoth, id est *animal* dicitur, quia de cælis lapsus ad terras cecidit. Ideo Leviathan, id est *serpens de aquis* vocatur, quia in hujus sæculi mare volubili astutia versatur. Avis vero propterea nominatur, quia per superbiam ad alta sustollitur. In hoc enim diabolus divinæ dispensationi servit, quia ejus nequitia utilitati sanctorum proficit. Sic omnia in cælo et in

terra divinæ potentie subjecta sunt, ut etiam illi nescientes consilium ejus perficiant, qui voluntati illius contraire volunt. Plenus ergo invidia et fallacia diabolus in hoc mundo quasi faber nigerrimus nesciens sanctorum servit utilitatibus, dum eos per multas tribulationes purgat a peccatorum sordibus, ut digni habeantur cælorum sedibus. Hujus quippe fabri caminus sunt afflictio et tribulatio, folles tentationes et suggestiones, mallei torpores, forcipes persecutores, limæ vel serræ lingue maledicentium et detrahentium. Tali camino et his instrumentis purgat ipse malignus hostis aurea vasa cælestis regis, id est electos, in quibus renovat imaginem Creatoris. Reprobos autem qui faciunt contra Deum, ipse tortor ut hostis punit apud infernum.

Sequitur: *Et draco, inquit, pugnabat, et angeli ejus* (33). Absit enim ut credamus diabolum cum angelis suis ausum esse pugnare in cælo, qui in terris ut unum hominem scilicet Job lederet, postulavit a Domino. Non est credendum, quod ipse draco malignus auderet committere bellum contra Dei Verbum creatorem omnium, vel contra agmina sanctorum angelorum, qui sine licentia ingredi non presumpsit in gregem porcorum (Matth. viii). Quomodo enim posset pugnare in cælo, qui statim ut creatus fuit, contra Deum in superbiam erupit, et mox cecidit? Nam juxta veritatis vocem ab initio mendax fuit, et in veritate non stetit (Joan. viii), quia statim ut factus est, cecidit (34). Fuit quidem in veritate conditus, sed non stando, confestim a veritate est lapsus. Unde ait in Evangelio Dominus: *Videbam Satan sicut fulgur de cælo cadentem* (Luc. x). Primatum habuisse inter angelos diabolum ex qua fiducia cecidit, ita ut amplius reparari non possit. Cujus excellentiam prælationis propheta his annuntiat verbis: *Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes non adæquaverunt summitati: omne lignum paradisi non est assimilatum ei; quoniam speciosiore fecit illum Deus* (Ezech. xxxi). Cedros et abietes cælestium ordinum intellige potestates, ad cujus comparisonem videbantur esse inferiores. De ipso namque scriptum est: *Ipse est principium virorum Dei* (Job xl). Unde et ad comparisonem angelorum archangelus appellatus est. Prius enim creatus existit ordinis prælatione, non temporis quantitate. Hic ergo draco malignus, non in cælo pugnat cum Deo et angelis ejus, sed in Ecclesia cum Dei Verbo carne iuduto, et sanctis illius.

Sed quid dicit Scriptura? *Et draco, inquit, pugnabat, et angeli ejus; et non valuerunt, neque locum eorum inventus est amplius in cælo*. In cælo, videlicet in omnibus sanctis, dixit, qui credentes Christum, diabolum semel expulsam non recipiunt, sed toto a se repellunt animo: *Expulsus est, itaque de cælo, id est ab Ecclesia, draco malignus,*

(32) Isid., lib. iii Sent., cap. 5.

(33) S. Beatus in hunc locum.

(34) Isid. lib. i Sent., cap. 10.

anguis antiquus, qui dicitur diabolus et Satanas seducens orbem; expulsus est in terram, et angeli ejus cum eo projecti sunt (35). Anguis vocabulum omnium serpentium genus est, quod plicari et torqueri potest. Et inde dicitur anguis, quod sit angulosus, et nunquam rectus. Recte ergo antiquus hostis anguis vocatur, quia in hoc sæculo tortuosa ac volubili astutia versatur. De quo dicitur: O tortuose serpens, qui mille per mæandros fraudesque flexuosas agitas quietas corda (36). Satanas in Latinum, sonat adversarius sive transgressor. Ipse est enim adversarius, qui est veritatis inimicus, et semper nititur contraire sanctorum virtutibus. Ipse transgressor est, qui prævaricator effectus in veritate non stetit, qua est conditus. Dæmones a Græcis dictos aiunt quasi demna, id est peritos ac rerum scios. Præsciunt enim futura multa, unde et solent aliqua dare responsa. Inest illis cognitio rerum piusquam infirmitati humanæ, partim subterioris [supp. sensus] acumine, partim experientia longissimæ vitæ, partim per Dei jussum angelica revelatione. Hi corporum aëriorum natura vigent. Ante transgressionem quidem cœlestia corpora gerebant, lapui vero in variam qualitatem conversi sunt; nec aeris illius pluriora [f. puriora] spatia, sed juxta caliginosa tenere permisi sunt, qui eis quasi carcer est usque ad tempus judicii, in quo condemnandi sunt.

Iste draco malignus qui expulsus est, omnium malorum est princeps, et angeli ejus homines sunt mali et spiritus immundi, qui de cœlo, id est ab Ecclesia, cum eo sunt expulsi. Omnes enim qui ei consentiunt in malo, foris ab Ecclesia repulsi sunt cum suo principe, divina eos justitia atque potentia compellente. Per cœlum sanetos homines, per terram vero intelligimus peccatores. Unde est illud: *In principio fecit Deus cœlum et terram* (Gen. 1). Cœlum spiritalia homines, qui cœlestia meditantur; terra carnales significat, qui terrenum hominem, id est terrena vitia, necdum deposuerunt. Sic etiam ait Dominus diabolo: *Terram manducabis* (Gen. 3), id est, ad te pertinebunt quos terrena cupiditate supplantabis. Verum peccatori homini dixit: *Terra es, et in terram ibis* (ibid.). Ab ipsis ergo justis cœlestia desiderantibus excluduntur, et in terram sub pedibus sanctorum conculcandi projiciuntur. Unde Dominus discipulis suis loquitur: *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, et scorpiones terræ, et super omnem virtutem Satanae* (Luc. 10). Non quod sancti malos homines vel demones pedibus conculcent, cum malum pro malo reddere non debeant; sed cum iniqui terrena desiderant, sancti ad cœlestia anhelant, et nihil terrenum desiderant, tribulationem

A et paupertatem æquanimitèr tolerant, super ipsos non corpore sed quasi mente ambulantes.

Iterum subjungit, dicens: *Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus* (Apoc. 21). (37) Vox magna in cœlo victoria est Christi, et salus quam dedit Ecclesiæ suæ, cum apparuit in carne. Omnia regna mundi serviunt ei, id est sancti, quos ipse redemit proprio sanguine de manu inimici. Vere facta est salus et virtus, quia Dei Filius expulit hostem antiquum ab Ecclesia, scilicet de sanctorum cordibus. Modo facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri; quia mundus qui prius per idolorum culturam subditus erat diabolo, modo per fidem Christi est subditus Deo: *Quia projectus est, inquit, accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte et ipsi vicerunt eum in sanguine Agni, et propter verbum testimonii sui* [Suppl. et] ex eod. Beato, *non dilexerunt animas suas usque ad mortem* (ibid.). Vox ista non est angelorum, ut quidam putant; quia si de superiori cœlo esset, nequaquam accusator fratrum nostrorum, sed accusator noster diceret. Quod si justos in terra positos angeli appellant fratres suos, non erat gaudendum diabolum missum in terra esse, et homines in terra habitare. Si ita est intelligendum, gaudium erat habitare in terra hominibus cum dæmonibus. Sed ut supra (38) diximus, vocem credimus esse apostolorum, cum cognoverunt diabolum teneri ligatum, et Dei Filium regnare in sanctis suis incarnatum, cum dicerent: *Modo facta est salus, et virtus, et cætera, quæ nunc videntur esse in Ecclesia*. Scriptura enim sacra sæpe diem pro prosperis, noctem vero pro adversis ponere consuevit. In die ergo et nocte accusare non cessat, quia modo nos prosperis, modo in adversis tentat, et de erratibus accusat. In die accusat, cum in prosperis nos cogitatu, aut verbo, sive facto peccasse insinuat; in nocte accusat, cum in adversis nos non habere patientiam demonstrat.

Dignum est ergo, dilectissimi, ut omnipotentis Deo Patri actiones referamus gratiarum, qui per Michaelem summum archangelum, cui nullus est similis in virtutibus, id est dilectissimum Filium suum, expulit de cœlo, scilicet ab Ecclesia, draconem malignum accusatorem fratrum nostrorum. Stare igitur, dilectissimi, fortes in bello spiritali, et pugnare cum antiquo serpente; ut post victoriam pervenire possitis ad delicias paradisi, quibus vos privavit et parentes vestros invidia ejusdem hostis antiqui. Viriliter agite, et contra malignum atque invisibilem hostem arma spiritalia accipite. Militantes terreno imperatori omnibus jussis ejus obedire decertant; quanto magis militari imperatori cœlesti studere debent, ut cœlestia præcepta

dixerit, vocem hanc auditam discipulorum Christi esse; verum Martinus apud quem antea nulla mentio est apostolorum, nimis oscitanter hæc transulit.

(35) Isid. lib. xii *Etym.*, cap. 14.

(36) Ex eod. Isid. lib. viii *Etymol.*, cap. 4.

(37) S. Beatus in hunc locum.

(38) Bene hoc Beatus asseruit, veluti qui supra

perficiant? (39) Milites terreni quocunque loco mittuntur, parati ac prompti sunt, neque se uxorum aut filiorum gratia excusare poterunt: multo magis milites Christi sine impedimento hujus sæculi eidem imperatori suo Domino Jesu Christo debent obedire, et contra aereas potestates pro amore illius spiritualibus armis pugnare. Milites sæculi contra hostem visibilem pergunt ad bellum; vos autem imperatoris vestri Jesu Christi docti exemplo, sine intermissione pugnate contra diabolum totius malitiæ magistrum. Milites terreni cum inimicis suis pugnare decertant armis utentes ferreis; vobis autem non est collectatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et rectores tenebrarum harum, adversus spiritalia nequitiae in cælestibus cum armis spiritualibus (*Ephes vi*). Milites sæculares galeas in capitibus ferreas gestant in prælio; sed contra malignum draconem galea vestra Christus est et defensio. Illi ne vulnerentur ab inimicis, loriceis ferreis sunt vestiti; sed vos pro lorica Christi charitatem estis induti. Milites mortalis imperatoris contra inimicos suos lanceas non cessant emittere et sagittas; vos autem æterni Imperatoris milites contra inimicum invisibilem orationes mittite puras. Illi donec pugnam perficiant, arma non projiciunt a semetipsis, ne vulnerentur ab adversariis; vos nunquam debetis sine armis esse, quia vester hostis callidior est illorum hoste. Terreni milites ad tempus contra hostes dimicant; vestri autem hostes, quandiu vivitis in corpore, vobiscum pugnare non cessant. Illorum arma laboriosa sunt ad portandum et gravia; vestra quippe levia sunt ac suavia. Illi pro terreno labore terrenum accipiunt donativum; sed vos pro spirituali cæleste accipietis præmium.

No timeatis ergo, dilectissimi, cum dracone

(39) Ex lib. *De salutarib. docum.*, cap. 20.

(40) *Isid.*, lib. III *Sent.*, cap. 5.

A committere bellum, quoniam Dominus Jesus Christus veniet vobis in auxilium. (40) In oculis carnalium hominum diabolus terribilis est; in oculis vero spiritualium terror ejus vilis est. Ab incredulis ut leo timetur; a fortibus in fide ut vermis contemnitur et conculcatur, atque ad momentum ostensus repellitur. Secundum quod ait Dominus: *Non fugavit eum vir sagittarius (Job xli)*; sed tamen fugabitur a viris religiosis contra eum puras orationes mittentibus. *In stipulam versi sunt ei lapides (sundæ (ibid.))*; sed timebit servos Dei fortes in fide. Ipse malignus hostis reputat ut paleas ferrum, et ut lignum putridum æs (*ibid.*); formidabit autem viros in lege Domini studiosos, et in sancta conversatione humiles. *Æstimabit malleum ut stipulam, et deridebit vibrantem hastam (ibid.)*; pavebit tamen fideles, Dei et proximi custodientes charitatem perfectam. Charitas ergo Dei et proximi maneat in vobis, et contra malignum draconem frequenter mittite sagittas orationis. Dilectio Dei et proximi semper sit in corde, et ad expugnandum inimicam jugis oratio non deficiat de ore. Ignis charitatis in pectore non exstinguatur, et jacula precum contra invisibilem hostem sine intermissione jactantur. Oratio frequens diaboli tela exsuperat. Immundus spiritus precum expellit frequentia. (41) Hæc est prima virtus adversus dæmonum incursus. Dæmonia oratione vincuntur. Deum ergo, dilectissimi, super omnia diligite, eumque sine intermissione invocare, ut virtutem præliandi contra verustias draconis dignetur vobis concedere; quatenus ipsius adjuti gratia, illuc possitis ascendere unde idem malignus hostis noscitur corruisse; ipso præstante, qui per eundem dilectissimum Filium suum ab Ecclesia sua illum dignatus est projicere. Amen.

(41) *Isid.*, lib. II *Synonym.*, de Oracione.

SERMO SEPTIMUS.

IN FESTIVITATE OMNIUM SANCTORUM.

Joannes apostolus et evangelista, Zebedæi filius, a Domino electus, atque inter cæteros magis dilectus, quem Christus nubere volentem a carnalibus removet amplexibus: qui et in cœna divina dispensatione recubuit super Magistri pectus; quique de ipso Dominici pectoris fonte inebriatus, verbi Dei sanctam Ecclesiam irrigavit quasi unus ex paradisi fluminibus. Postea vero divina præventus gratia, in spiritu cœlum ascendit die Dominica, ibique angelo sibi ostendente vidit divina mysteria (*Apoc. i*), ex quibus ad nostram eruditionem ait inter cætera:

Ecce ego Joannes vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi (Apoc. vii). Alterum angelum ab ortu solis ascendentem et signum Dei vivi habentem, Ecclesiam dicit, quæ a passione Christi, qui est verus Sol justitiæ, consurgit; quia de ejus latere in cruce pendenti exordium sumpsit, atque totius Trinitatis in baptismo signum reverenter suscepit. Græce angelus, Latine dicitur *nuntius*. Recte ergo angelus dicitur sancta Ecclesia, quia cunctis populis annuntiat Dei præcepta. Aliquando pronuntiat paradisi gaudia, aliquando minatur inferni supplicia. Istos admonet,

et bona appetant: illis suoct, ut mala caveant. Hortatur istos, ut in bono permaneant: prædicat illis, ut celeriter a malo recedant. Dicatur ergo: *Eccē ego Joannes vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi: scilicet sanctam Ecclesiam signum Dei vivi habentem in fronte sua. Et clamavit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ et mari, dicens: Nolite nocere terræ et mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum (ibid.).* Per hos quatuor angelos diabolum intelligimus, qui in quatuor mundi partibus habitat in malis hominibus, in quibus tamen a passione Christi usque ad Antichristum est religatus, et sub pedibus Ecclesiæ substratus, ne quantum desiderat, tantum noceat humano generi. Sic enim in Evangelio legimus: *Dominus dedit suis discipulis potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent (Luc. ix).* Et iterum: *Quis intrabit in domum fortis, et vasa ejus diripiet, nisi prius alligaverit fortem? (Math. xii).* Ligatus est igitur in suo corpore diabolus, hoc est in malis hominibus, ne seducat nationes credentium in quatuor mundi partibus, scilicet sanctam Ecclesiam quæ est Christi corpus.

Hunc ergo increpat angelus, id est Ecclesia sub persona quatuor angelorum, ne terræ et mari noceat, hoc est congregationi fidelium, donec signentur electi, qui prædestinati sunt ad regnum cælorum. ipsi enim datum est, scilicet diabolo, nocere terræ et mari, videlicet potestas tentandi Ecclesiam Dei; sed tamen bonos tentat ad probationem, malos vero ad damnationem. Tentatio diaboli bonis prolicit ad augmentum remunerationis: malis vero fit ad cumulum damnationis. Non amplius tentat electos diabolus, quam ei Deus permittit, quia quamvis per malam voluntatem semper eis tentationes inferre cupiat: tamen si a Deo potestatem non accipit, nullatenus adipisci potest quod appetit. Unde et voluntas ejus cum sit injusta, tamen, Deo permittente, potestas illius est justa. Nunquam virtus electorum Dei tentationes dæmonum sustinere potuisset, si Deus malitiam eorum pio moderamine non refrenaret. Unde et nunc dicitur: *Nolite nocere terræ, et mari, neque arboribus.* Ac si diceret: *Nolite nocere terræ, id est terrenis actibus deditis, vel Judæis jam vomere legis excultis: et mari, gentilibus scilicet amaricatis, ac diversis vitis fluentibus.* In hac enim Ecclesia præsentis boni et mali simul sunt permisti. Dicatur ergo: *Nolite nocere Ecclesiæ Dei super id quod vobis est concessum, nec ante tempus a Deo constitutum, ut et justii justificentur adhuc, et qui in sordibus sunt sordidentur adhuc (Apoc. xxii):* quousque Christus ad judicium veniat. In quo judicio vestra nequitia durius condemnentur, et sanctorum patientia gloriosius coronentur.

A Sequitur: *Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel (Apoc. vii).* Centum quadraginta quatuor millia omnis quippe est Ecclesia ad imaginem et similitudinem sui Creatoris signata. Unde in persona ejusdem Ecclesiæ canit Propheta: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine (Psal. iv).* (42) Omnino hæc est omnis Ecclesia, quæ in tot numero membrorum creditur esse fundata per Christum, qui est firmissima petra. Nam sanctorum numerus innumerabilis esse perhibetur, sicut in Psalmo legitur: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur (Psal. cxxxviii).* Omnium sanctorum numerus nobis est incognitus, quia super arenam dicitur multiplicatus: sed tamen omnipotenti Deo integro est cognitus, ad cujus imaginem et similitudinem legitur præsignatus. Omnis procul dubio fidelis anima, si sui Creatoris sequitur vestigia, ejusque cum omni devotione servat præcepta, signum Dei vivi portat in fronte sua. Quamvis quisque in nomine Domini sit baptizatus, et sacro chrismate unctus: tamen si amplius exerceatur in malis operibus quam in sanctis actionibus, in numero signatorum non est computatus. Quicumque igitur signum Dei vivi in fronte sua habere desiderat, silem Dei quam in baptismo accepit in bonis operibus ostendat.

B Iterum subjungit, dicens: *Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis: stantes ante thronum (Apoc. vii).* Non dixit, post hæc vidi aliam populum, aut aliam turbam: sed vidi populum, id est eundem quem viderat in mysterio contum quadraginta quatuor millia, hunc vilit modo innumerabilem: et quem vidit ex omni tribu filiorum Israel, ipse est turba magna ex omni tribu, et populo, et gente, et lingua. Dominus manifestat in Evangelio, totam Ecclesiam sive ex Judæis, sive ex gentibus esse duodecim tribus Israel. *Vos, inquit, qui secuti estis me, sedebitis super duodecim sedes, judicantes duodecim tribus Israel (Math. xix):* cum sancti apostoli omnem Ecclesiam judicaturi sint, quæ non est ex sola circumcissione, sed ex omni tribu, et gente. Isti centum quadraginta quatuor millia non sunt infantes quos Herodes occidit, ut quidam putant; quia illi fuerunt de tribu Juda fere duo millia, et pauci de tribu Benjamin; is i autem ex omni tribu, et gente, et lingua.

Hæc est igitur universa Ecclesia, quæ fundata est supra firmam petram, hoc est in Christo in novem gradibus constituta. Primo gradu passione Domini fundatur Ecclesia, ejusque exemplo paupertatis et charitatis specialiter est instructa. Lavacro etiam salutari renascitur, et doctrina humilitatis perficitur. Postremo crucis tropæo munitur, ejusque pretioso sanguine captiva redimitur.

Secundo gradu duodecim apostolorum numero tanquam duodecim portæ, vel certe tanquam duodecim horæ diei claritatis refulserunt lumine in toto mundo per unius magistri exemplum: et tam opere facientes, quam sermone docentes, copiosum atque immensum credentium multiplicaverunt numerum: et sic in agone patientiæ et charitatis atque humilitatis, exemplo Salvatoris triumphantes, cœlesti penetraverunt regnum.

Tertio gradu innumera martyrum agmina sanctorum apostolorum sunt secuti vestigia, accipientes sanctæ fidei arma, induti justitiæ lorica, despererunt mundanæ cupiditatis delectamenta, respicientes omnia quæ videantur, sicut stercora pro Christi nomine (*Philip. II*), ne servirent idolis ad mortem, tradiderunt corpora sua. Et ipsi coronati felici martyrio cum apostolis deputati sunt in regno.

Quarto gradu sequitur pia atque fidelissima beatorum certamina confessorum, qui inter sævamarborem pagavorum sua idola defendentium constiterunt Dominum et Salvatorem omnium, non parum et ipsi Domino acquisierunt populum per bonæ conversationis exemplum. Contumelias vero sibi illatas pro amore Christi æquamiter tolerabant, et per charitatem pro inimicis suis Deum exorabant.

Quinto gradu occurrit dignitas pontificum, cæter quo ordines catholicorum sacerdotum vicem suscipientes sanctorum apostolorum pro regimine Ecclesiarum, atque regeneratione credentium per favacrum utriusque sexus fidelium populorum.

Sexto gradu succedit sacratissima religio cœnobitarum, monachorumque, ac virginum, qui a sæculi segregati tumultu ad sanctum omnipotentis Dei congregati sunt servitium. Ibidem itaque permanentes religiosissime in summa abstinentia, et bonæ conversationis vita usque in finem perseverantes, digna posteris reliquerunt exempla.

Septimo gradu sequitur conversatio sanctorum Patrum anachoretarum, id est eremitarum, a publica conversatione recedentium, arduas eremi solitudines penetrantes, divino fruentes alloquio, finierunt vitam suam, cupientes dissolvi, et esse cum Christo (*Philip. I*).

Octavo gradu succedit ordo pœnitentium, et gravia crimina desistentium, qui nec ultra peccare contendant, et præterita plangere non desistunt. Et quantum fuit illis in peccando perversæ mentis intentio, tantum perseverat in eis humilitatis et charitatis usque in finem plena devotio.

Nonus hic novissime gradus superioribus comparat primæ ætatis infantiam parvulorum, qui antequam noxium incurrant peccati reatum, præsentis vitæ finiunt cursum. De quibus Dominus dicit in Evangelio: *Sinite parvulos venire ad me; talium est enim regnum cœlorum* (*Matth. XIX*). Per hos novem

gradus sanctarum institutionum conscendens a passione Christi catholica, id est universalis de toto mundo collecta Ecclesia, penetravit et quotidie penetrat cœlorum regna, et regnat cum capite suo Jesu Christo in sæcula.

Sequitur: *Amicti, inquit, stolis albis, et palmæ in manibus eorum* (*Apoc. VII*). In stola alba vita signatur immaculata. Quod autem ait, *et palmæ in manibus eorum*, nec immerito; (43) quia palmæ comparatur vita justorum. Palma inferius tactu est aspera, et quasi siccis corticibus obvoluta; superius vero et visu et fructu est pulchra. Inferius corticum suorum involutionibus angustatur; sed superius amplitudine pulchræ viriditatis expanditur. Sic profecto est electorum vita, inferius despecta, superius pulchra; in terra vilis, in cœlo pretiosa. Vita justorum in terra, hoc est in hac vita, quasi multis corticibus involvitur, dum innumeris tribulationibus afflictæ angustatur. In illa vero summa æternitate quasi pulchræ viriditatis foliis ampliat, dum æternæ beatitudinis præmium a Deo consequitur. Sed tamen in hoc distat palma cæteris arborum generibus, quia cætere arbores juxta terram in suo robore grossiores existunt, sursum vero circa ramos angustiores fiunt: et quanto amplius crescendo sublimiores efficiuntur, tanto magis in altum sublimiores redduntur. Palma vero circa terram stricta est et angusta, sursum quippe est ampla; et quæ tenuis et delicata ab imis incipit, crescendo amplior ad summa conscendit. Alia itaque arbusta, quibus, nisi terrenis hominibus ac terrena lucra desiderantibus, inveniuntur esse similia? Quia sine dubio omnes hujus sæculi amatores in terrenis actibus sunt fortes, in cœlestibus autem sunt debiles. Pro temporali quippe gloria usque ad mortem desudare appetunt, et pro vita perpetua laborare contemnunt. Amatores hujus temporalis vitæ pro terrenis lucris sæpe injurias tolerant, et pro cœlesti mercede parvissimi verbi ferre contumelias recusant. Terreno judicio tota die infatigabiliter insistunt, in oratione autem coram Deo in unius horæ spatio lassantur.

At contra vita justorum palmæ comparatur, quia in terra angustatur, et in cœlo ampliat. In terrenis studiis sunt debiles, et in cœlestibus fortes. Sæpe conversatio electorum plus proficit finiendo, quam proponit inchoando; et si metuens aliquando prima inchoat, ferventius ultima consumit; quia videlicet semper inchoare se existimat, et ideo infatigabilis in bono opere perseverat. Hanc scilicet justorum perseverantiam propheta intuens, dicebat: *Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, et assumunt pennas ut aquilæ, current, - et non laborabunt; ambulabunt, et non deficiet* (*Isai. XL*).

Vos igitur, fratres charissimi, si ad æternæ remunerationis præmia cupitis pervenire, vita vestra assimiletur palmæ. Si veraciter ad æternam desido-

ratis pertingere beatitudinem, vestra conversatio palmæ habeat similitudinem. Vita vestra in imis sit angusta, in summis autem sit ampla; vestra conversatio stricta fiat in imo, lata vero in summo. Arcta quippe est via, quæ ducit ad vitam; ampla, quæ ducit ad mortem (*Matth. vii*). Per amplam viam impii descendunt in infernum, sed per strictam iusti ascendunt in cælum. Per latam quidem semitam amatores mundi pergunt ad interitum, per angustum vero iter amici Dei perveniunt ad regnum. Manus igitur vestræ, dilectissimi, sint ad bonum opus promptæ, et ad malum catenis dilectionis Dei et proximi sint aggravatæ. Pedes vestri velociter currant ad servitium omnipotentis Dei, et ad discurrendum per plateas civitatis (*Cant. iii*) compede religionis sint obstricti. Oculos corporis reprimitis, ne vanitatem videant hujus mundi; oculos vero mentis aperite, ut Deum in spiri. u possitis contemplari. Aures vestræ devote ad audiendum verbum Dei aperiantur, et ne per eas intret venenum mortiferum, verba scilicet adulantium sive detrahentium, spinis timoris Dei sepiantur. Ori vestro, secundum Psalmistam, custodia imponatur (*Psal. cxi*),

ne ab eo murmur, vel detractio, aut convitium egrediatur. Lingua uniuscujusque vestrum in Dei laudibus laxetur, et ne in contumeliam alicujus prorumpat, tempore congruo silentii vinculo religetur. Mentem vestram cum omni studio custodite, eamque per veram confessionem a peccatis et vitiis emundate, quia ibi consistit origo bonæ cogitationis aut malæ. Cor vestrum in meditationibus Scripturarum aperiatur Christo; noxia autem et vana respuendo claudatur diabolo. Ventri etiam mensura imponatur, ne multitudine ciborum supra modum distendatur, sed ut cum sobrietate mediocriter reficiatur. Hujusmodi, fratres et domini mei, ad instar palmæ vitam vestram in terrenis actibus coarctate, et in spiritalibus studiis amplificate, si in die iudicii cum omnibus sanctis laborum vestrorum palmas cupitis accipere. Maculas etiam vitæ vestræ quotidianis lacrymis abluite, ut post obitum vestrum ad cœleste regnum possitis pervenire, et Regem sanctorum in decore suo regnantem videre, ipso præstante, qui in Trinitate perfecta vivit, et regnat Deus per sæcula sæculorum. Amen.

SERMO OCTAVUS.

IN TRANSLATIONE SANCTI ISIDORI (44).

Non timebit domui suæ a frigidibus nivis; omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus (*Prov. xxxi*). Anno ab Incarnatione Domini fere millesimo centesimo quadragesimo septimo nuntius summi Regis, videlicet angelus quem mittit Dominus in circuitu thronorum eum (*Psal. xxxiii*), unus ex eis qui *semper vident faciem Patris qui in cælis est* (*Matth. xviii*); felici rumore nuntiavit in curia summi Imperatoris qui imperat ventis et mari (*Matth. viii*), parari, vel potius reparari domum beati Isidori Hispalensis quondam metropolitani episcopi intra muros urbis Legionensis religiosorum clericorum ordini et inhabitationi. Quo rumore suscepto, venerabilis Pater Augustinus catholicæ Ecclesiæ doctor egregius, gratulabundus et exultans, dominum Isidorum inter confessores præcipuum nescio quid secum meditantem, intuens, sic eum alloquitur: Quid est, reverende frater, quod tecum volvis? Nunquid aliquid de Scripturis exponendis meditaris? Sed in hac patria spirituum, cælum, id est Scriptura non extenditur sicut pellis (*Psal. ciii*), sed plicatur sicut liber (*Isai. xxxiv*); nec plebes doctrina indigere cognoscis, quia hic impletur illud quod scriptum est: *Non docebit vir proximum suum: omnes enim cognoscent me a minimo usque ad majorem* (*Jer. xxxi*).

(44) Quare hic et sequens Sermo in Translatione Isidori de qua nec verbum ullum exhibent, ab auctore prætulenter, haud facile suspiceris. Totus

Cum autem, ut videtur, de regimine et dispositione Ecclesiarum sollicitus sis, tamen de ea quæ te spiritualius (45) familiariusque contingit, decet ut solliciteris. Loquor autem de ea, quæ intra muros urbis Legionensis thesaurum corporis tui contiucus, religiosus clericis præparatur inhabitanda.

Ad hæc dominus Isidorus: Sollicitor, inquit, super his; sed præcipue de indumentis Deo servientium in domo illa clericorum; nam victui ipsorum jam necessaria ex magna parte paravi, et reliqua sufficientius præparabo; sed terra illa non abundat vestibus. Volo autem eos habentes victum et vestitum iis contentos esse (*I Tim. vi*). Ad hæc Pater Augustinus: Et ego, inquit, providebo his filiis tuis indumenta. Legitur autem apud Salomonem de muliere quadam, quod *non timebit domui suæ a frigidibus nivis*, et cætera. De qua et ibidem subditur: *Operuta est linum et lanam* (*Prov. xxxi*). Ad hunc ergo modum ego his filiis et domesticis tuis vestem duplicem ex linolanaque contextam, superpelliceam scilicet et capam, in quorum altero munditiam, in altero volo humilitatem intelligi; quod ex ipsarum quoque vestium colore et apparatu potest agnosci. Nam corporis munditia candorem habet, et nigredo vestis humilitatem repræsentat. Nosti etiam beatis-

cum sese vertit in re omnino miranda, cujus fidem penes lectorem relinquimus.

(45) Forsitan specialius.

simam Virginem Matrem Domini utroque specialiter A fuisse vestitam. Unde et de ea scriptum est : *Gloria Libani data est ei : decor Carmeli, et Saron (Isai. xxxv)*. Et ipsa de se ait : *Quia respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ (Luc. 1)*. In apparatu quoque harum vestium idem attenditur; nam vestis lineæ multo labore et difficultate perficitur, non usque adeo vestis lanea. Ad hunc modum munditia corporis multo labore multoque conatu utiliter habetur et custoditur, utpote cui resistit lex membrorum, fomes, et languor naturæ, stimulus carnis quem pati se etiam Apostolus confitetur (*II Cor. xii*), prava et fluxa consuetudo, exterior alienæ entis illecebrosa tentatio, interior hostis incentiva suggestio.

De lino autem planum est, quia primum a terra avellitur, deinde in fasciculos colligatur, in lacum demittitur, ad solem exsiccatur, quisquiliis et stupa emundatur, per colum in fila redigitur, in glomos complicatur, in telam extenditur et contextitur, tandem inciditur et insuitur, et sic superpelliceum aptatur. Linum enim de terra oritur, per quod candens decor munditiæ, et corporalis atque spiritalis castitas designatur. Linum ergo primum a terra avellitur, quia quicumque causa timoris et amoris Dei munditiam castitatis habere desiderat, necesse est ut primum terrenam ac sæcularem conversationem deserat, seque ipsam societati religiosorum virorum coniungat, congruum est etiam inde corporaliter quisque recedere, ubi se meminit vitiis deservisse. Plerumque enim dum mutatur locus, mutatur etiam mentis affectus. Deinde linum in fasciculos colligatur, quia oportet illum qui prius carnaliter vivendo per illicitos actus defluebat, ut vinculo divinæ charitatis obstrictus sese intra sui cordis hospitium recolligat. Linum post hæc in lacum demittitur. Per lacum, quia semper est in imo, compunctio cordis figuratur, quia sicut linum in lacum mundatur et abluitur, ita peccator in lacrymis compunctionis, quæ cum profundo gemitu pectoris oriuntur, a peccatis et vitiis mundatur atque abluitur. Deinde ad solem exsiccatur. Deus est verus Sol iustitiæ, a cuius calore nemo se potest abscondere, scilicet ab ejus cognitione. Calore igitur æterni Solis exsiccatur in homine illicitus humor D libidinis, quia illius succensus cognitione ac fervore charitatis, statim recedit ab intentione pravi operis. Mundatur etiam linum ab stupa et quisquiliis, quia quilibet conversus, per pœnitentiam mundatur ab illicitis et supervacuis actionibus. Linum item per colum in fila redigitur. Colum gestatur in sinistra, fuscum vero in dextera : et sicut descendunt fila de colo, sic omnes actus servi Dei de prælati sui pendent arbitrio, ita ut nihil ei agere liceat sine illius consilio. Deinde in glomos complicatur, quia sub imperio sui præpositi restringitur. Post hæc in telam extenditur et contextitur, dum jubente prælato, foris et intus discurrendo, bona quæ potest, operatur. Tela tandem inciditur et insuitur, dum servus

Dei perfecte mundum contemnit, visibilia despicit, seque ipsum in contemplatione sui Creatoris introrsus recolligit, quasi jam a tumultu præsentis sæculi inciditur, et æternæ patriæ civibus mente et desiderio insuitur, hoc est innectitur, ut dulcedinem cœlestis regni, quam perfecte noudum potest, saltem suspirando degustet, et sic superpelliceum totius munditiæ et honestatis aptatur, quia jam societati perfectorum idoneus efficitur.

Jam per Dei gratiam, fratres, superpelliceum habetis; sed tamen ovina capa adhuc indigetis. Lana et nigra vestis humilitatem insinuat religiosæ conversationis. Lana igitur primum tondetur, deinde mundatur et abluitur, colo suspenditur, in fila redigitur, textitur et insuitur, et sic capa perficitur. In lana Dei dona ostenduntur, quæ nobis a Deo in præsentī vita tribuuntur. Lana ergo tondetur, cum propter Deum terrena substantia abjicitur. Lana quasi mundatur et abluitur, cum largitione elemosynarum homo a peccatis mundatur. Unde illud : *Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis (Luc. xi)*. Colo lana suspenditur, dum summa vigilantia attenditur, ne aliqui causa jactantiæ, vel inanis gloriæ amore tribuatur. In fila redigitur, cum discrete elemosyna largitur. Lana contextitur, quando operibus misericordiæ studiose insistitur. Tela præciditur, cum jam voluntas habendi ab animo perfecto excluditur. Tandem insuitur, cum jam quilibet conversus de activa vita conscendens, relicto omnibus, vitæ contemplativæ inseritur atque conjungitur, et sic regularis capa perficitur, dum sibi a Deo per bonam operationem indumentum æternæ gloriæ promeretur.

Iterum beatissimus Augustinus sanctum alloquitur Isidorum, dicens : Reverende frater, ecce omnes domesticos tuos, sicut promisi, duplicibus indumentis vestivi. Non ergo timeas ultra domuitæ a niveis frigoribus, dum omnes domestici tui vestiti sunt duplicibus. Primum eis aptavi superpelliceum, quo significatur munditia mentis et corporis; deinde capam ovina lana contextam, in qua ostenditur innocentia vitæ, et humilitas conversationis. Tu igitur, venerande frater Isidore, eis victualia sufficienter acquire, ut, dum vestibus abundant, sine indigentia Deo possint servire. Tibi etiam competit eos monere, dum es præsens spiritu et corpore, ut regulam sibi a me institutam cum omni devotione studeant implere. Prædica etiam illis, ut studiose spiritualibus inhæreant officiis, ne, quod absit, terrenis delectati bonis, omnino careant æternis. Ad hæc noster patronus sanctus Isidorus : O reverentissime Pater Augustine, sic te decet eos hortari, bene vivere. Omnipotenti Deo referimus actiones gratiarum, qui te constituit Doctorem sanctarum Ecclesiarum.

Ecce, fratres charissimi, per Dei gratiam a beato Augustino sufficienter estis instructi, et regularibus vestimentis, videlicet superpelliceo et capa, dupliciter induti. In superpelliceo, sicut jam supra-

dictum est, munditia mentis et corporis designatur. Cavete igitur, fratres, ne subter superpelliceum damnabilis lateat fornicatio. Mihi credite; superpelliceo non induitur, quisquis fornicatione polluitur. Quid prodest foris ante oculos hominum superpelliceum ostendere aqua ablutum, et intus ante oculos Dei portare corpus fornicatione pollutum? Aut quid prodest foris in conspectu hominum demonstrare munditiam vestis, et occultare intrinsecus immunditiam fornicationis? Nihil celatur ante Deum: videt occulta qui fecit abscondita: *Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus (Hebr. iv)*. Vos igitur moneo, dilectissimi, ne velitis esse *sepulcra dealbata, quæ foris quidem apparent hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum, et vernibus, atque omni spurcitia (Matth. xxiii)*.

Capa ex lana contextitur ovis, et ideo humilitatem significat religiosæ conversationis. Igitur, charissimi, solerter previdete, ne lupo lateat sub ovina pelle. Unde Dominus in Evangelio: *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. vii)*. Lupus latet sub pelle ovina, quando sub habitu regularis vitæ latet simulatio, discordia, atque invidia. Sub pelle etiam ovina lupo latet, cum quilibet simulator sub specie religionis proximis suis nocet. Lupus rapax est intrinsecus; qui exte-

rius innocentiam simulando, non cessat, delrahendo, marmurando, susurrando, comedere carnes proximorum suorum in occulto. Habitum ergo religionis, fratres, quem prætenditis specie, bonis operibus implete. Non quærat aliquid esse in occulto, et aliud in publico. Concordet animus interior cum religiosis vestibus. Concordet vita cum lingua. Sanctus est habitus, sanctus sit animus. Sancta sunt vestimenta, sancta sint opera vestra. Habentes igitur, dilectissimi, victum et vestitum, his contenti estote (*I Tim. vi*), et nullum apud vos retineatis proprium. Procul dubio ipse facit furtum, qui in commune habet omnia cum cæteris fratribus, et apud se aliquid habet absconditum. Omnia in commune enim cæteris fratribus possidere, et apud se aliud abscondere, quid est aliud nisi post mortem seipsum pœnis tradere? Qui in commune habet cum cæteris fratribus victum et vestitum, et aliud retinet absconditum, quid est aliud quam manifestum furtum? Ergo, fratres charissimi, divitias contemnite, paupertatem diligite, terrena despiciate, cœlestia desiderate. Nihil superfluum quærat, nihil apud vos retineatis, nihil abscondatis, si ad communem societatem electorum Dei pervenire desideratis ad quam vos perducere dignetur ille, qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO NONUS.

II IN TRANSLATIONE SANCTI ISIDORI.

Non timebit domui suæ a frigidibus nivis; omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus (Prov. xxxi). Nuntius summi Regis, videlicet angelus quem mittit Dominus in circuitu timentium eum (*Psal. xxxiii*), unus ex eis qui semper vident faciem Patris qui in cœlis est (*Matth. xviii*) felici rumore nuntiavit in curia summi Imperatoris qui imperat ventis et mari (*Matth. viii*), parari, vel potius reparari domum beati Isidori Hispalensis quondam metropolitani episcopi intra muros urbis Legionensis religiosorum clericorum ordini et inhabitationi. Quo rumore suscepto, venerabilis Pater Augustinus catholice Ecclesie Doctor egregius, gratulabundus et exsultans, dominum Isidorum Doctorem Hispaniarum, nescio quid secum meditantem intravit, sic eum alloquitur: Quid est, venerabile frater, quod tecum volvis? Nunquid aliquid de Scripturis exponendis meditaris? Sed in hac patria spirituum, cœlum, id est Scriptura non extenditur sicut pellis (*Psal. ciii*), sed plicatur, id est involvitur sicut liber (*Isai. xxxiv*): nec plebes doctrina indigere cognoscis, quia hic impletur illud quod scriptum est: *Non docebit vir proximum suum, omnes enim cognoscent me a minimo usque ad*

majorem (Jer. xxxi). Cum autem, ut videtur, de regimine et dispositione Ecclesiarum sollicitus sis, tamen de ea quæ te specialius familiarisque contingit, decet ut solliciteris. Loquor autem de ea, quæ intra muros urbis Legionensis thesaurum corporis tui continens, religiosus clericis præparatur inhabitanda.

Ad hæc dominus Isidorus, sollicitor, inquit, super his, sed præcipue de indumentis Deo servientium in domo illa clericorum; nam victui ipsorum jam necessaria ex magna parte paravi, et reliqua sufficientius præparabo; sed terra illa non abundat vestibus. Volo autem eos habentes victum et vestitum iis contentos esse (*I Tim. vi*). Ad hæc Pater Augustinus, et ego, inquit, providelo his filiis tuis indumenta. Legitur autem apud Salomonem de muliere quadam, quod *non timebit domui suæ a frigidibus nivis*, et cætera. De qua et ibidem subditur: *Operata est linum, et lanam (Prov. xxxi)*. Ad hunc ergo modum ego his filiis et domesticis tuis vestem duplicem ex lana linoque contextam, superpelliceum scilicet et capam, in quorum altero munditiam, in altero volo humilitatem intelligi; quod ex ipsarum quoque vestium colore et appa-

ratu potest agnoscere. Nam corporis munditia candorem habet, et nigredo vestis humilitatem representat. Nosti etiam beatissimam Virginem Matrem Domini harum vestium specialiter fuisse vestitam. Unde et de ea scriptum est: *Gloria Libani data est ei, decor Carmeli, et Saron (Isai. xxxv)*. Et ipsa de se ait: *Quia respexit Dominus humilitatem ancillae suae (Luc. 1)*. In apparatu quoque harum vestium idem attenditur: nam vestis linea multo labore et difficultate perficitur, non usque adeo vestis lanae. Ad hunc modum munditia corporis multo labore multoque conatu utiliter habetur et custoditur, utpote cui resistit lex membrorum, fomes et languor naturae, stimulus carnis, quem pati se etiam Apostolus confitetur (*II Cor. xii*), prava et fluxa consuetudo, exterior alienae cutis illecebrosa tentatio, interior hostis incentiva suggestio.

De lino autem planum est, quia primum a terra avellitur, deinde in fasciculos colligatur, in lacum dimittitur, ad solem exsiccat, quisquiliis et stupa emundatur, per colum in fila redigitur, in glomos complicatur, in telam extenditur et contextitur, tandem inciditur et insuitur, et sic superpelliceam aptatur. Ad hunc modum multo labore sudatur, ut exeat ex carne rubigo ejus et tenax viscositas superetur, cujus aculeos expertus est homo post peccatum, ante motus aliorum peccatorum, cum coeperant rivi concupiscentiarum per membra sine lege diffundi, qui prius lege naturae tenebantur cohibiti, ne inordinate erumperent. Unde erubuit nuditatem suam, et ecurrit ad umbram, ut obunbraret turpitudinem suam (*Gen. iii*). Vincendae hujus bestiae difficultatem notat Apostolus dicens: *Fugite fornicationem (I Cor. vi)*: quae est vectigal, scilicet naturae, et vos ipsos acrius et vicinius insequentem. Nam omnis virtus hostis in lumbis ejus, et fortitudo illius in umbilico ventris ejus (*Job xl*). Ista est Dalila, quae dormit in line nostro (*Judic. xvi*), a qua custodire claustra oris nostri praecipit propheta (*Mich. vii*), nam nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. Augustinus: Ut ergo vestis nuptialis praeparatur sponso, ut omni tempore candida sint vestimenta (*Eccle. ix*) horum filiorum tuorum, o frater Isidore, ne nudi ambulent; avellat primo linum a terra sordidae voluptatis, et carnalis colluvionis abominatio, in fasciculos colligare procuret regularis ordinis districtio, in lacum dimittat timor supplicii, ad solem exsiccat superni vapor desiderii, quisquiliis et stupa per contusionem emundet carnis maceratio, per colum in fila redigat supernorum contemplatio, in glomos compliceat frequens meditatio, in telam extendat certa futurorum expectatio, contextat charitatis connexio, incidat regularis exercitatio, consuat perseverantiae fortitudo. In primo horum displicet homo sibi, in secundo abnegat seipsum sibi, in tertio dimittit se infra se, in quarto suspendit se supra se, in quinto cohibet se intra se, in sexto excedit mente supra se, in septimo recolligitur ad se, in octavo confortatur de se, in nono

A conjungitur et supra et circa se, in decimo roboratur, in ultimo perficitur et consummatur. Nam cum incipit homo cogitare intra se, quam brevis sit voluptas quae famem sui patitur, et fastidio abjecta, cujus subinde operiat, aut reddeat, aut poeniteat. (Nam habet hoc voluptas omnis: stimulis agit furescentes, apumque par volantum, ubi grata mella fuerit, stimulum relinquit in conscientia.) Cum haec, inquam, meditatatur homo, factus animal proum et deditum ventri et genitalibus, cui Deus

*Os sublime dedit caelumque tueri
Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus;*
(Ovid. *Met.* l. 1.)

exborreat conum sordidae voluptatis, et carnalis voluptatum colluvionis abominetur, et sic linum a terra avellitur. *Omne enim peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat (I Cor. vi)*. Hoc linum a terra avulserant quibus Apostolus dicebat: *Quem ergo fructum habuistis tunc, in quibus nunc erubescitis? (Rom. vi)*

Consequenter cum disponit ascensiones in corde suo (*Psal. lxxxiii*), ut intret in potentias Domini (*Psal. lxx*), eligit magis abjectus esse in domo Dei, quam habitare in tabernaculis peccatorum (*Psal. lxxxiii*), et alligat se voto continentiae et districtioni ordinis regularis. De hac colligatione planum est, quia sic colligatur et adstringitur, ut fiat fasciculus myrrhae; ut sit sicut Isaac colligatus ad aram, fasciculo lignorum superpositus (*Gen. xxii*). Nam os habet, et non loquetur; oculus habet, et non videbit (*Paul. cxiii*), et caetera, ut possit vere dicere: *Christo confixus sum cruci (Gal. ii)*. Sed quia adhuc inter duas molas molitur, quas prohibet Moyses loco pignoris dari (*Deut. xxiv*); per inferiorem, quasi linum in lacum dimissum, praeteritorum conscius, et futurorum pavidus, timet supplicia pro praeteritis quae commisit, et pro futuris quae potest committere. *Beatus enim vir, ait Salomon, qui semper est pavidus (Prov. xxviii)*. Et Psalmista: *Initium sapientiae timor Domini (Psal. cx)*. Nam timor supplicii janua est regni. Sed quoniam inter haec supernorum desiderio ardet vir desideriorum, desiderio desiderans illud novum pascha manducare in regno Dei (*Luc. xxii*), et quasi holocaustum in ara altaris incenditur: omnis in eo carnalis humor quasi ad solem exsiccat, ut quasi Deus in tympano collaudetur, et assum tantum igni quidquid est de agno Paschali comedatur (*Exod. xii*). Hoc igne ardebat Jeremias dicens: *Factus est quasi ignis exarsuans, claususque in ossibus meis (Jer. xx)*. Et discipuli dicentes: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis? (Luc. xxiv)*. Et David: *Concaluit cor meum intra me (Psal. xxxviii)*, etc.

Inter malleum quoque positus et incudem per carnis macerationem contunditur, sed non frangitur. Superfluis emundatur, necessariis non privatur, ut si hostem insequitur, civis non exstinguatur secundum illud Apostoli: *Curam carnis ne feceritis in*

desideriis (Rom. xii). Nam cum venter et genitalia, sicut loco, ita sibi conjuncta sint vitio, venterque mero exarsians facile despumet in libidinem, nulla pote t efficacior ad servandam corporis munditiam adhiberi medicina, quam parcimonie deservire, gulam cohibere, ventrem restringere, carnem macerare ne effluat et resolvatur in turpem libidinem; sicut Loth, quem Sodoma non vicit, vina vicerunt (*Gen. ix*). Unde ait propheta: *Peccatum Sodoma fuit saturitas, et abundantia panis (Ezech. xvi)*. Primus quoque parens per odium ligni vetiti sua contra se arma movit, expertus est, et fecit sibi perizonata ad velandam turpitudinem, quam intellexit (*Gen. iii*). Princeps quoque cocorum muros Jerusalem destruxit (*Jer. lii*). Unde Apostolus: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria (Eph. v)*. Et Salomo: *Luxuriosa res est vinum, et contumeliosa ebrietas (Prov. xx)*: quæ etiam femora Noe denudavit, et filio ridenda monstravit (*Gen. ix*). Itaque vinum nec suo pepercit auctori. Hæc quilibet melius legit in libro experientie:

Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos.

Supernorum contemplatio subtilissima fila producit, de quibus vestis philosophie secundum Boetium conexitur: ut quasi virgula fumi ex aromatis raptus in tertium cælum (*Cant. iii*), audiat verba quæ non licet homini loqui (*II Cor. xii*).

Quæ etiam complicat, et quasi in glorios recolligit frequens meditatio, sicut legitur de gloriosissima Virgine: *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo (Luc. ii)*. Et Apostolus: *Hæc meditare (I Tim. iv)*: ut vigilet ratio, ne dormitante ostiaria Isboseth percutiat in inguine, et moriatur (*II Reg. iv*). Nam meditatio sermonum Domini intellectum dat parvulis (*Psal. cxviii*).

Mola vero superior, futurorum scilicet expectatio, telam in altum suspendit, ut dicat: *Nostra conversatio in cælis est: unde expectamus Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, conformatum corpori claritatis suæ (Philipp. iii)*.

Verum texturam vestis charitas orditur et perficit, ut sit vestis inconsutilis desuper contexta per totum, quæ non est scissa, sed sorte divinæ prædestinationis (*Joan. xix*) contingit his quos prædestinabit, et prælegit fieri conformes imaginis Filii sui (*Rom. viii*). Hæc est vestis nuptialis. Beatus, qui hanc servat, ne nudus ambulet (*Apoc. xvi*). De exercitatione regularis ordinis in lectione, oratione, et aliis quæ sunt ex parte Mariæ, quæ optima prædicatur; vel in instructione minorum, et operibus pietatis, in quibus turbatur Martha et sollicita est erga plurima (*Luc. x*); vos melius exercitati ne magis potestis docere, quam ab indocto aliquid discere.

Hanc vestem polymitam necesse est ut consuat perseverantia, ut sit vestis talaris Joseph (*Gen. xxxvii*), ut et offeratur cauda hostiæ in sacrificio Domini, vel potius in holocausto (*Lev. vii*). *Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. x)*. Hoc superpelliceo, hac veste candida filii tui

interius induantur: nam omnis gloria filie regis ab intus est (*Psal. xlii*), ut sint candili Nazaræi ejus super nivem dealbati (*Thren. iv*). Ut autem perfecte vellentur a frigidibus nivis, et ut vestiti sint duplicibus, parabo etiam eis capam humilitatis.

Ut vero capa possit aptari, prius tondetur lana ab animali, deinde in fila redigitur, tela textitur, pannus coloratur, inciditur et consuitur. Detondet itaque lanam ad parandam humilitatis capam priorum abrenuntiatio, in fila redigit regularis instructio, telam textit obedientie professio, pannum colorat propriæ infirmitatis consideratio, incidit mortis recordatio, consuit retributionis certitudo. Horum ergo primum expedit, secundum erudit, tertium constringit, quartum deposit, quintum concutit, sextum erigit. Sane cum opes iperi sane, id est superbiam gignere et nutrire consueverint, sicut apparet in angelo, et in homine primo, quorum proliit iniquitas ex adipe (*Psal. lxxii*), sicut crassitudo terræ erupta est super terram (*Psal. cxl*).

Quasi tondetur lana ad humilitatis vestem texendam, cum renuntiat homo propriæ voluntati, propriæ possessioni, propriæ libertati, propriæ cogitationi, ut dicat patri et matri, non novi vos. Et sicut in tonsura animalis exoneratur animus, vermes moriuntur, lana decerpitur; ita in renuntiatione priorum exoneratur cænelus, ut possit per foramen acus transire (*Matth. xix*). Nam ipsa humana felicitas multis amaritudinibus respersa est, quæ acquiritur cum labore, habetur cum timore, amittitur cum dolore (*Matth. xiii*). Unde et spinis in Evangelio comparatur. Unde Apostolus: *Qui volunt divites fieri, inserunt se doloribus multis (I Tim. vi)*. Vermes quoque sollicitudinis temporalis moriuntur, et pœnæ gehennalis. Nam ut ait Salomon: *Sicut vermis consumit ligna, sic tristitia mentem viri (Prov. xxv)*. Et Isaias ad Nabuchodonosor: *Subter te sternetur tineæ, et operimentum tuum erunt vermes (Isai. xiv)*. Et iterum: *Vermis eorum non morietur, et ignis non exstinguetur (Isai. lxvi)*.

In regulari instructione lana quasi in fila produciuntur ad parandam humilitatis capam in silentio, quod est cultus justitæ secundum Isaiam (*Isai. xxxii*), in oratione, et lectione, et reliquis, quæ humilitatis signa sunt, sicut est tonsura, frequens capitis inclinatio, veniæ petitio, et alterutrum confessio, in communi usu omnium, in vilitate indumentorum, in austeritate ciborum. Hanc lanam in fila produci volebat Apostolus dicens: *Omnia in vobis honeste, et secundum ordinem fiant (I Cor. xiv)*. Ad hæc etiam suppetunt infinita Patrum exempla tam in Veteri quam in Novo Testamento.

Telam autem humilitatis textit obedientie professio. Nam quid est quod tam sit effectivum et conservativum humilitatis, quam loco Dei imponere hominem super caput suum, et ita totum de arbitrio pendere alieno? Ut sine superioris nutu os habeat, et non loquatur: oculos habeat, et

non vileat: pedes habeat et non ambulet: manus habeat, et non eas extendat etiam ad suscipienda munera: et ideo victimis jure præpositis obedientia (I Reg. xv). In sacrificio quippe aliena caro, in obedientia propria mactatur: quandoque etiam usque ad sanguinis effusionem secundum illud: *Christus factus est pro nobis obediens Patri usque ad mortem* (Philip. ii). Et ex contrario quoque melius intelligitur quid de hujus laude sentiat. Unius hominis imobedientia morti addicit posteros et proscripti universos. Nam, ut ait Samuel: *Crimen ariolandi est nolle obedire, et scelus idololatriæ nolle acquiescere* (I Reg. xv). Sola ergo est quæ meritum tibi possidet, obedientia. Ad hanc hortatur Apostolus, dicens: *Obedite præpositis vestris* (Hebr. xiii).

Pannum colorat colore nigro propriæ infirmitatis consideratio. Si enim consideret homo quid fuit, quid est, quid erit; recolligit quia vile sperma, vas sercorum, esca vermium: *Quid ergo superbit terra, et cinis?* (Eccli. x.) *Quid tendit turpellis morticina?*

Unde superbit homo, cujus conceptio culpa, Nasci pœna, dolor vita, necesse mori?

Cognosce te ipsum, cadaver putridum; e cœlo descendet *γῶδὲ σαρκῶς*, id est cognosce te ipsum. In omnibus vitis tuis recordare novissima tua, et in æternum non peccabis (Eccli. vii). Et hoc est quod pannum incidit ad cappam humilitatis consuendam.

Inciditur enim superbia, si consideratur conditio mortis, cunctis imposita secundum illud: *Pulvis es, et in pulverem revertaris* (Gen. iii); et damnationis comminatio reprobis infligenda, secundum illud: *Detracta est ad inferos superbia tua* (Isa. xiv). Et illud: *Sicut oves in inferno positi sunt* (Psal. xlviii), etc.

Sed hanc capam consuit retributionis certitudo. Si enim consideret homo quid sit ex se, quid ex dono Dei, vel qualis et quis futurus ex retributione Dei; sunt homini justitiæ suæ quasi pannus menstruatæ (Isai. lxiv). Et hoc est, quod animalia pennata deponunt alas suas, cum fit vox super firmamentum, quod imminet capiti eorum (Ezech. i). Hanc capam pastor Ecclesiæ nos admonet conserte dicens: *Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos celet in tempora visitationis* (I Pet. v). His

ergo duplicibus vestimini, charissimi, ne timeatis domui vestræ a frigoribus nivis.

Hæc autem frigora nivis mortalia sunt peccata, et immissiones hostis antiqui, qui dicitur nix non incompetenter. Sicut enim nix de cœlo descendit, et illuc ultra non revertitur, ita et diabolus per superbiam de sublimibus corruens, non revertetur ultra ad manum de qua excussus est. Et sicut nix cum sit aqua, in aere violentia aquilonis induratur, ita diabolus secundum Job induratus est tanquam lapis (Job xli), qui et aquilo dicitur frigidus, scilicet et durus, nomine tantum dexter. Unde in Canticis: *Surge, aquilo, et veni, auster* (Cant. iv). Frigoribus hujus nivis refrigescit charitas multorum, ut ait Dominus (Matth. xxiv).

Et Salomon: *Propter frigus piger noluit arere* (Prov. xx).

Ut ab his ergo domui vestræ ne timeatis, his duplicibus vestimini, charissimi, ut conteratis duo cornua illius cerastis antiquæ præ aliis eminentiora. De quo ait Job: *In secreto calami dormit in locis humentibus* (Job xl). Et iterum: *Huic montes herbas ferunt* (ibid.). Et: *Ipse est rex super omnes filios superbiæ* (Job xli). Ista regina, hoc delictum maximum, ista bestiola, quæ plures interfecit de exercitu Absalon, quam gladius David; hæc vobis maxime est etiam in bonis quæ agilis formidanda et cavenda. Nam

inquinat egregios adjuncta superbia mores.

Quæ natione cœlestis, mentes sublimium inhabitat sub cinere latitans et cilicio, prima a Deo recedentibus, et ultima redeuntibus. Nam

Cum bene pugnaris, cum cuncta subacta putaris, Quæ post infestat, vincenda superbia restat.

In curta manica quandoque et superbia longa. His ergo duplicibus vestimini, ut non diploide confusionis. sed stola geminæ glorificationis induamini, ambulantes cum Agno in albis (Apoc. iii), facti sicut angeli Dei, qui non nubent, neque nubentur (Matth. xxii), per humilitatem quam nunc servatis sessuri super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel cum eo qui vivit, et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMONES DE DIVERSIS.

SERMO PRIMUS.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

Joannes apostolus et evangelista a Christo electus atque dilectus, in tanto dilectionis amore est prælatum, ut in cœra recumberet super pectus ejus

(Joan. xiii), ipsique soli cruci suæ adstanti Matrem propriam commendare est dignatus (Joan. xix). Provida siquidem dispensatione, ut ipsi ad custo-